

Załącznik do decyzji nr 128
Komendanta Głównego Straży Granicznej
z dnia 13 maja 2010 r.

CEREMONIAŁ

Straży Granicznej

SPISTRZEŚCI

ROZDZIAŁ I – CEREMONIE OGÓLNE W STRAŻY GRANICZNEJ

1. Podjęcie służby w Straży Granicznej	3
2. Ślubowanie	3
3. Mianowanie funkcjonariusza na stałe	3
4. Odznaczanie, wyróżnianie i mianowanie funkcjonariuszy	3
5. Wręczenie nominacji generalskich	5
6. Zdawanie i obejmowanie stanowisk służbowych	6
7. Pożegnanie funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę (rentę)	7

ROZDZIAŁ II – SZCZEGÓLNE CEREMONIE SŁUŻBOWE

1. Uroczysty apel	10
2. Uroczysta zbiórka	12
3. Wręczenie sztandaru	13
4. Pożegnanie sztandaru	14
5. Pogrzeby z asystą honorową	16
6. Składanie wieńców w miejscach pamięci narodowej	20
7. Apel Pamięci (Apel Poległych)	22
8. Wmurowanie kamienia węgielnego i aktu erekcyjnego, nadanie imienia	24
9. Odstonięcie pomników, tablic pamiątkowych i innych miejsc pamięci narodowej	25

ROZDZIAŁ III – CEREMONIAŁ SZKOLNY

1. Wręczenie aktów mianowań absolwentom szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej i chorążych	26
2. Promocja na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej	26

ROZDZIAŁ IV – UDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ W UROCZYŚCIACH RELIGIJNO-PATRIOTYCZNYCH

1. Zasady ogólne	30
2. Szczegółowe zasady zachowania się asysty honorowej w uroczystościach religijno-patriotycznych	31
3. Ślub funkcjonariusza Straży Granicznej	34
4. Uroczyste spotkania z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia	34

ROZDZIAŁ V – CEREMONIAŁ MORSKI

1. Znaki Straży Granicznej	35
2. Oddawanie honorów w morzu i w porcie	38
3. Opuszczanie bandery na znak żałoby	41
4. Zwyczaje i tradycje okrętowe	42
5. Chrzest i pierwsze podniesienie bandery	43
6. Ostatnie opuszczenie bandery	46

ROZDZIAŁ I

CEREMONIE OGÓLNE W STRAŻY GRANICZNEJ

1. Podjęcie służby w Straży Granicznej

Podjęciu służby przez funkcjonariusza Straży Granicznej nadaje się uroczysty charakter. Kierownik komórki organizacyjnej spotyka się z funkcjonariuszem podejmującym służbę w obecności jego bezpośredniego przełożonego lub oficera komórki właściwej do spraw kadr i szkolenia. Zapoznaje funkcjonariusza z treścią rozkazu personalnego dotyczącego przyjęcia i mianowania, a następnie wręcza rozkaz personalny (egzemplarz dla zainteresowanego). Następnie bezpośredni przełożony zapoznaje nowo przyjętego funkcjonariusza z jego przyszlými obowiązkami i specyfiką służby. Przedstawia funkcjonariusza pozostałemu, obecnemu w tym dniu, lub też na najbliższej zbiórce (apelu), personelowi komórki organizacyjnej, w której rozpoczął służbę.

2. Ślubowanie

Funkcjonariusze Straży Granicznej składają ślubowanie zgodnie z odrębnymi przepisami, wydanymi na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2005 r. Nr 234, poz. 1997 z późn. zm.). Ślubowanie może mieć charakter indywidualny lub zbiorowy. Ceremonia ślubowania może odbywać się w pomieszczeniu lub na placu zbiórek jednostki organizacyjnej, a w uzasadnionych przypadkach w innych stosownych miejscach, na przykład miejscach pamięci narodowej, placach miejskich w czasie uroczystego apelu.

3. Mianowanie funkcjonariusza na stałe

Kierownik komórki organizacyjnej, w której funkcjonariusz pełni służbę, we wskazanym przez siebie miejscu spotyka się z mianowanym na stałe funkcjonariuszem w obecności jego bezpośredniego przełożonego lub oficera komórki właściwej do spraw kadr i szkolenia. Bezpośredni przełożony lub oficer komórki właściwej do spraw kadr i szkolenia odczytuje rozkaz o mianowaniu funkcjonariusza na stałe. Kierownik komórki organizacyjnej, w której funkcjonariusz pełni służbę wręcza mianowanemu rozkaz personalny (egzemplarz dla zainteresowanego).

4. Odznaczanie, wyróżnianie i mianowanie funkcjonariuszy

Uroczystość wręczenia odznaczeń państwowych lub resortowych, a także mianowania na kolejny stopień Straży Granicznej organizowana jest zazwyczaj w związku z obchodami świąt państwowych, Święta Straży Granicznej lub jednostki organizacyjnej Straży Granicznej. Uroczystość może być przeprowadzona w formie uroczystego apelu lub uroczystej zbiórki.

1) *Przebieg uroczystości w czasie uroczystego apelu:*

Uroczystość do momentu wystąpienia kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- ceremonia wręczenia odznaczeń lub aktów mianowań:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, wyznaczona osoba odczytuje postanowienie (decyzję, rozkaz) o nadaniu odznaczeń, wyróżnień lub mianowaniu na wyższe stopnie Straży Granicznej. Odznaczeni występują na wyznaczone miejsce. Dekorujący wygłasza tekst wyróżnienia lub mianowania odpowiedni dla danej uroczystości i wręcza kolejno wyróżnienia lub akty mianowań

składając jednocześnie gratulacje. Odznaczeni stojąc w postawie zasadniczej odpowiadają: „**Ku Chwale Ojczyzny**”. Po odebraniu odznaczeń lub aktów mianowań wyróżnieni powracają na poprzednio zajmowane miejsce. Odznaczanie i mianowanie odbywa się z zachowaniem hierarchii przyznanych odznaczeń i stopni. Występowanie i wstępowanie wyróżnionych do szyku odbywa się na komendę dowódcy uroczystości;

- przemówienie dekorującego i najważniejszych zaproszonych gości;
- przemówienie (podziękowanie) przedstawiciela wyróżnionych;

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

2) *Przebieg uroczystości w czasie uroczystej zbiórki:*

Uroczystość do momentu wystąpienia kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przebiega zgodnie z planem uroczystej zbiórki (Rozdział II pkt 2).

- ceremonia wręczenia odznaczeń lub aktów mianowań:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, wyznaczona osoba odczytuje postanowienie (decyzję, rozkaz) o nadaniu odznaczeń, wyróżnień lub o mianowaniu na wyższe stopnie Straży Granicznej. Odznaczeni występują na wyznaczone miejsce. Dekorujący wygłasza tekst wyróżnienia lub mianowania odpowiedni dla danej uroczystości i wręcza kolejno odznaczenia lub akty mianowań składając jednocześnie gratulacje. Odznaczeni stojąc w postawie zasadniczej odpowiadają: „**Ku Chwale Ojczyzny**”. Po odebraniu odznaczeń, po komendzie dowódcy uroczystości wyróżnieni powracają na poprzednio zajmowane miejsce. Odznaczanie i mianowanie odbywa się z zachowaniem hierarchii ważności przyznanych odznaczeń i stopni. Występowanie i wstępowanie wyróżnionych do szyku odbywa się na komendę dowódcy uroczystości lub wyznaczonego funkcjonariusza;

- przemówienie dekorującego i zaproszonych gości;
- przemówienie (podziękowanie) przedstawiciela wyróżnionych.

Uroczystość od momentu odprowadzenia sztandaru przebiega zgodnie z planem uroczystej zbiórki (Rozdział II pkt 2).

5. Wręczenie nominacji generalskich

Ceremonia wręczenia nominacji generalskich odbywa się w miejscu i zgodnie z ustaleniami poczynionymi z Kancelarią Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Asystę honorową w uroczystości stanowi kompania honorowa Straży Granicznej z pocztym sztandarowym oraz Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej.

Przebieg uroczystości:

- przybycie nowo mianowanych generałów i zaproszonych gości (nowo mianowanym generałom może towarzyszyć najbliższa rodzina);
- przybycie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:
  - przedstawiciel Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zapowiada przybycie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Odegranie „**Sygnału Prezydenckiego**”, Prezydent Rzeczypospolitej

Polskiej wita się z zaproszonymi gośćmi i zajmuje wcześniej ustalone miejsce;

- wprowadzenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wprowadzenia sztandaru, poczet sztandarowy maszeruje na wskazane miejsce, zatrzymuje się i prezentuje sztandar, odegranie „**Hasła Wojska Polskiego**” (orkiestra wykonuje **hymn Rzeczypospolitej Polskiej**);
- ceremonia wręczenia nominacji generalskich:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, przedstawiciel Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odczytuje postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadaniu stopni generalskich. Prezydent RP wręcza kolejno wyczytanym akty mianowań, a Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wręcza ryngrafy (mianowanym na kolejny stopień generalski) lub szable (mianowanym na pierwszy stopień generalski);
- przemówienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:
  - przedstawiciel Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej prosi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zabranie głosu. Przemówienie poprzedza odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”;
- przemówienie przedstawiciela nowo mianowanych generałów;
- odprowadzenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do odprowadzenia sztandaru, poczet sztandarowy prezentuje sztandar, odegranie „**Hasła Wojska Polskiego**”, po czym poczet sztandarowy opuszcza uroczystość;
- zakończenie uroczystości.

6. Zdawanie i obejmowanie stanowisk służbowych

Zdawanie i obejmowanie stanowisk, których obsada pozostaje w gestii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji może odbywać się w jego obecności lub osób go reprezentujących oraz Komendanta Głównego Straży Granicznej, jego Zastępców lub Dyrektora Biura Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Straży Granicznej.

Zdawanie i obejmowanie stanowisk, których obsada pozostaje w gestii Komendanta Głównego Straży Granicznej odbywa się w jego obecności lub osób go reprezentujących.

1) *Przebieg uroczystości w czasie uroczystego apelu.*

Uroczystość od momentu wprowadzenia kompanii honorowej, pocztów i orkiestry przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- przełożony przybywa w towarzystwie zdającego i obejmującego, przyjmuje meldunek od dowódcy uroczystości. Przeglądu pododdziałów przełożony dokonuje w obecności zdającego i obejmującego stanowisko. Po przeglądzie i przywitaniu z pododdziałami przełożony poleca zdającemu obowiązkowe wydanie komendy „**SPOCZNIJ!**”. Zdający obowiązkowo odpowiada „**ROZKAZ!**”. Następnie podaje komendę: „**Pododdziały – BACZNOŚĆ!, pododdziały – SPOCZNIJ!**” i przekazuje prowadzenie dowódcy uroczystości, a następnie przełożony wraz ze zdającym i obejmującym stanowisko wchodzi na trybunę honorową;
- po podniesieniu flagi na maszt, odegraniu **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej** i wydaniu przez dowódcę

uroczystości odpowiednich komend zdający obowiązkowo wita zaproszonych gości. Wyznaczony funkcjonariusz podaje zebranych do wiadomości decyzję o zmianie na stanowisku. Odczytanie decyzji poprzedza odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”;

- ceremonia przekazania sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia pocztu sztandarowego. Poczet występuje na wyznaczone miejsce i zatrzymuje się. Sztandarowy wykonuje sztandarem chwyt „Prezentuj”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia zdającego i obejmującego stanowisko. Zdający i obejmujący maszerują do sztandaru i zatrzymują się trzy kroki przed nim po jego obu stronach. Oddają honory i wykonują zwrot: zdający w lewo, a obejmujący w prawo, stając frontem do siebie. Sztandarowy pochyla sztandar tak, aby jego dolny płat znajdował się około metra nad ziemią. Zdający i obejmujący klękają na prawe kolano i w podanej kolejności prawą ręką ujmują płat sztandaru i całują go, po czym wstają. Sztandarowy podnosi sztandar do pozycji pionowej i przekazuje sztandar zdającemu obowiązkowi. Następnie zdający wręcza sztandar obejmującemu obowiązkowi. Obejmujący po odebraniu sztandaru dokonuje jego prezentacji pochylając go w prawo, a potem w lewo. Następnie przekazuje go sztandarowemu. Sztandarowy wykonuje chwyt „Prezentuj”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wstąpienia zdającego i obejmującego na poprzednio zajmowane miejsce;
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wstąpienia pocztu sztandarowego;
- zdający i obejmujący stanowisko składają przełożonemu meldunki o zdaniu i objęciu obowiązków;
- po powrocie na trybunę zajmują miejsca – obejmujący z prawej, zdający z lewej strony przełożonego. Przełożony przedstawia nowego kierownika jednostki (komórki). Następnie składa podziękowanie zdającemu stanowisko;
- zabranie głosu przez zdającego i obejmującego stanowisko.

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

2) *Przebieg uroczystości w czasie uroczystej zbiórki:*

- w wyznaczonym czasie i miejscu (zdawanej – przyjmowanej jednostce organizacyjnej Straży Granicznej) zdający i obejmujący stanowisko służbowe meldują przełożonemu o gotowości do zdania i objęcia stanowiska;
- zdawanie – przyjmowanie stanowiska odbywa się w obecności kadry kierowniczej danej jednostki organizacyjnej lub wyznaczonych jej przedstawicieli. Po przybyciu właściwego przełożonego w asyście zdającego i obejmującego stanowisko wyznaczony na dowódcę uroczystości funkcjonariusz podaje komendę: „**Panie/Panowie - OFICEROWIE!**” – a następnie składa meldunek. Przełożony wita się z dowódcą i mówi: „**Dziękuję**”. Dowódca uroczystości podaje komendy do wprowadzenia sztandaru;
- po zajęciu miejsca wyznaczony funkcjonariusz podaje zebranych do wiadomości decyzję o zmianie na stanowisku. Odczytanie decyzji poprzedza odegranie

sygnału „**Słuchajcie Wszyscy**”. Dowódca uroczystości podaje komendę: „**Panie/Panowie - OFICEROWIE!**”. Zdający i obejmujący stanowisko składają przełożonemu meldunek o zdaniu i objęciu obowiązków służbowych. Po przyjęciu meldunków dowódca uroczystości podaje komendę do zajęcia miejsc, przyjęcia postawy swobodnej. Przełożony składa podziękowanie dotychczasowemu kierownikowi jednostki, przedstawia sylwetkę obejmującego stanowisko. Następnie zabierają głos – zdający i obejmujący stanowisko.

Uroczystość od momentu odprowadzenia sztandaru przebiega zgodnie z planem uroczystej zbiórki (Rozdział II pkt 2).

7. Pożegnanie funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę (rentę)

Funkcjonariuszy Straży Granicznej odchodzących na emeryturę (rentę), których obsada pozostaje w gestii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji żegna się w czasie uroczystego apelu jednostki. W apelu biorą udział pododdziały, kadra i pracownicy jednostki. Funkcjonariusze odchodzący na emeryturę (rentę) zajmują miejsce na trybunie honorowej (z lewej strony kierownika jednostki organizacyjnej).

1) Przebieg uroczystości w czasie uroczystego apelu:

Uroczystość do momentu podniesienia flagi państwowej na maszcie przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- odgrywany jest sygnał „**Słuchajcie Wszyscy**”, odczytanie rozkazów o przejściu na emeryturę (rentę);
- pożegnanie sztandaru przez delegację odchodzących na emeryturę (rentę) funkcjonariuszy:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia pocztu sztandarowego. Poczet występuje na wyznaczone miejsce i zatrzymuje się frontem do pododdziałów. Sztandarowy wykonuje sztandarem chwyt „Prezentuj”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia delegacji funkcjonariuszy żegnającej się ze sztandarem. Delegacja występuje z szyku (lub z boku trybuny), maszeruje do sztandaru i zatrzymuje się trzy kroki przed nim. Sztandarowy pochyla sztandar, funkcjonariusz stojący w środku delegacji klęka na prawe kolano, prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust, całuje a następnie wstaje. Sztandarowy wykonuje chwyt „Na ramię”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wstąpienia delegacji na swoje miejsce;
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wstąpienia pocztu sztandarowego. Poczet maszeruje od lewego skrzydła przed frontem pododdziałów i zajmuje miejsce w szyku;
- odczytanie rozkazów, decyzji o ewentualnych wyróżnieniach lub mianowaniach. Odczytanie poprzedza odegranie sygnału „**Słuchajcie Wszyscy**”;
- dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia wyróżnionych. Wyróżnieni występują na wyznaczone miejsca, kierownik jednostki wręcza wyróżnienia, upominki i składa gratulacje. Następnie wszyscy razem powracają na trybunę honorową;
- przemówienie kierownika jednostki organizacyjnej;
- przemówienie jednego z przedstawicieli spośród funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę (rentę).

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

Jeżeli w jednostce nie ma możliwości pożegnania funkcjonariuszy w czasie uroczystego apelu, uroczystość organizuje się w sali tradycji, sali odpraw lub innym stosownym miejscu w formie uroczystej zbiórki. Asystę honorową w uroczystości stanowi wówczas poczet sztandarowy i ewentualnie trębacz.

Pożegnanie pozostałych funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę odbywa się w macierzystych komórkach organizacyjnych Straży Granicznej podczas uroczystej zbiórki. Asystę honorową w uroczystości może stanowić poczet sztandarowy i trębacz. W indywidualnych przypadkach uroczystość może przebiegać w sposób ustalony przez Komendanta Głównego Straży Granicznej.

2) Przebieg uroczystości w czasie uroczystej zbiórki:

- przybycie uczestników uroczystości i funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę (rentę);
- wprowadzenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wprowadzenia sztandaru, poczet sztandarowy maszeruje na wskazane miejsce, zatrzymuje się i prezentuje sztandar, dowódca uroczystości podaje komendę do zajęcia miejsc, przyjęcia postawy swobodnej;
- przybycie kierownika macierzystej jednostki organizacyjnej:
  - prowadzący uroczystość podaje komendy do oddania honorów i składa meldunek kierownikowi;
- odegranie sygnału „**Słuchajcie Wszyscy**”, następnie odczytanie rozkazów o przejściu na emeryturę (rentę) i ewentualnych decyzji o wyróżnieniach lub mianowaniach;
- wręczenie wyróżnień i upominków:
  - kierownik jednostki wręcza wyróżnienia, upominki, składa gratulacje (zaprasza odchodzących na emeryturę (rentę) do dokonania wpisów w księdze pamiątkowej – jeżeli jest prowadzona),
  - uczestnicy uroczystości składają życzenia i podziękowania odchodzącym na emeryturę (rentę);
- przemówienie kierownika jednostki organizacyjnej lub jego przedstawiciela;
- przemówienie jednego przedstawiciela spośród funkcjonariuszy odchodzących na emeryturę (rentę);
- wykonanie pamiątkowej fotografii na tle sztandaru;
- odprowadzenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do odprowadzenia sztandaru, poczet sztandarowy prezentuje sztandar, po czym opuszcza miejsce uroczystości;
- zakończenie uroczystości:
  - dowódca uroczystości składa kierownikowi jednostki organizacyjnej meldunek o zakończeniu uroczystości.

ROZDZIAŁ II

SZCZEGÓLNE CEREMONIE SŁUŻBOWE

1. Uroczysty apel

Uroczysty apel jest podstawową formą przeprowadzania uroczystości w jednostce organizacyjnej Straży

Granicznej. Scenariusz uroczystego apelu można wzbogacać o elementy charakterystyczne dla danej uroczystości (np. Święto Straży Granicznej, wręczenie odznaczeń i wyróżnień, nadanie imienia, nadanie lub pożegnanie sztandaru itp.).

Z okazji świąt można zaprosić do udziału w uroczystości pododdziały z innych jednostek, poczty sztandarowe itp. W zależności od rangi uroczystości, można zaprosić gości honorowych – przedstawicieli parlamentu, administracji rządowej, samorządowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz obrony narodowej, a także organizacji społecznych, pozarządowych oraz kombatanckich.

Uroczystość w formie uroczystego apelu przeprowadza się na placu apelowym jednostki organizacyjnej Straży Granicznej lub innym wyznaczonym miejscu.

Pododdziały zajmują swoje miejsca na placu na 15 minut przed rozpoczęciem uroczystości. Kompania honorowa wraz z pocztami i orkiestrą przybywa na miejsce uroczystości 5 minut przed jej rozpoczęciem.

Podczas przybywania uczestników uroczystości i zajmowania przez nich wyznaczonych miejsc narrator przedstawia zgromadzonym plan uroczystości oraz wprowadza w jej tematykę.

Przebieg uroczystości:

- wprowadzenie pododdziałów:
  - pododdziały zajmują wyznaczone miejsca na placu;
- przybycie kadry i pracowników jednostki:
  - przybyli zajmują wskazane miejsca;
- przybycie zaproszonych gości:
  - zaproszeni goście zajmują miejsca po prawej stronie trybuny honorowej (patrząc od strony pododdziałów);
- wprowadzenie na plac kompanii honorowej, pocztów i orkiestry:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów, gdy kompania honorowa, poczty i orkiestra znajdują się na lewym skrzydle uszykowanych pododdziałów. Gdy zajmują wyznaczone miejsca na placu dowódca uroczystości podaje komendy do postawy swobodnej;
- przybycie kierownika jednostki organizacyjnej lub wyższego przełożonego:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów. Podchodzi do niego i składa meldunek, orkiestra gra marsza powitalnego (w czasie składania meldunku i witania się z pododdziałami przerywa granie, które kończy po dojściu przyjmującego meldunek do trybuny honorowej). Kierownik jednostki organizacyjnej lub wyższy przełożony przyjmuje meldunek od dowódcy uroczystości, podchodzi do pocztu sztandarowego (dowódca uroczystości towarzyszy mu po zewnętrznej stronie pół kroku z tyłu), następnie oddaje honory sztandarowi i dokonuje przeglądu pododdziałów (jeśli są dodatkowe poczty sztandarowe to podchodzi do nich i oddaje honory), wychodzi przed środek pododdziałów i wita się z funkcjonariuszami stojącymi w szyku. Następnie podchodzi do gości honorowych, wita ich i zaprasza na trybunę. Dowódca uroczystości podaje komendy do przyjęcia postawy swobodnej.

- podniesienie flagi państwowej na maszt zgodnie z *Regulaminem musztry i sposobu zachowania się funkcjonariuszy Straży Granicznej w czasie pełnienia służby*:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów oraz do wystąpienia pocztu flagowego; po podniesieniu flagi państwowej na maszt i odegraniu **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej**, podaje komendy do przyjęcia postawy swobodnej;
- wystąpienie kierownika jednostki organizacyjnej:
  - kierownik jednostki organizacyjnej wita uczestników uroczystości;
- część okolicznościowa apelu:
  - dowódca uroczystości lub wyznaczony funkcjonariusz dokonuje odczytania postanowień i decyzji, które poprzedzone jest odegranym sygnałem „**Stuchajcie Wszyscy**”;
  - wręczenie aktów mianowań, odznaczeń, wyróżnień, itp.,
  - przemówienia okolicznościowe lub odczytanie listów wyższych przełożonych poprzedza odegrany sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”;
- przegrupowanie do defilady:
  - dowódca uroczystości wydaje rozkaz do przegrupowania pododdziałów do defilady a dowódcy pododdziałów podają komendy do przeformowania i do marszu;
- uroczystość można uświetnić pokazem musztry paradnej, koncertem orkiestry itp., które następują bezpośrednio przed defiladą;
- defilada:
  - defiladę prowadzi orkiestra maszerując za dowódcą uroczystości grając „**Warszawiankę**” lub inny marsz. Po dojściu do trybuny honorowej zatrzymuje się frontem do niej nie przerywając gry. Dowódca uroczystości maszerujący na czele pododdziałów, po dojściu do trybuny zajmuje miejsce po jej prawej stronie. Funkcjonariusze na trybunie oddają honory defilującemu pododdziałom. Jeżeli uroczystość odbywa się na terenie jednostki to pododdziały wracają na poprzednio zajmowane miejsce. Defiladę kończy przemarsz orkiestry.
- zakończenie uroczystości:
  - dowódca uroczystości wydaje rozkaz do odprawienia sztandaru. Uczestniczące w uroczystości poczty sztandarowe odchodzą z placu za kompanią honorową. Po odejściu kompanii honorowej dowódca uroczystości składa meldunek kierownikowi jednostki lub wyższemu przełożonemu o zakończeniu apelu, a następnie wydaje rozkaz do zejścia pododdziałów z placu. Poczet flagowy odchodzi na komendę dowódcy pocztu flagowego.

2. Uroczysta zbiórka

Uroczysta zbiórka jest odmianą uroczystego apelu, którą przeprowadza się w razie małego stanu osobowego jednostki organizacyjnej Straży Granicznej lub złych warunków atmosferycznych uniemożliwiających przeprowadzenie uroczystego apelu na zewnątrz jednostki. Uroczystą zbiórkę prowadzi się w pomieszczeniach zamkniętych np.: sala odpraw, tradycji, kinowa, sportowa itp.

Przebieg uroczystości:

- przybycie kadry i pracowników jednostki (komórki organizacyjnej):
  - przybyli zajmują wskazane miejsca 15 minut przed rozpoczęciem;
- przybycie zaproszonych gości:
  - zaproszeni goście zajmują wyznaczone miejsca;
- wprowadzenie pocztu sztandarowego:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów i rozkaz do wprowadzenia sztandaru (ewentualnie trębacz odgrywa sygnał „**Bacność**”), poczet sztandarowy maszeruje na wyznaczone miejsce i zatrzymuje się; dowódca uroczystości podaje komendy do przyjęcia postawy swobodnej lub zajęcia miejsc;
- przybycie kierownika jednostki organizacyjnej lub wyższego przełożonego:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów (ewentualnie trębacz odgrywa sygnał „**Bacność**”). Kierownik jednostki organizacyjnej lub wyższy przełożony przyjmuje meldunek od dowódcy uroczystości, następnie oddaje honor sztandarowi i wita się z funkcjonariuszami. Dowódca uroczystości podaje komendę do przyjęcia postawy swobodnej. Kierownik wita się z gośćmi honorowymi i zajmuje przy nich miejsce;
- wystąpienie kierownika jednostki organizacyjnej:
  - kierownik jednostki wita uczestników uroczystości;
- część okolicznościowa zbiórki (odczytanie postanowień i decyzji poprzedzone jest sygnałem „**Stuchajcie Wszyscy**”, wręczenie aktów mianowań, odznaczeń, wyróżnień, itp.);
- przemówienia okolicznościowe:
  - przemówienie okolicznościowe lub odczytanie listów wyższych przełożonych poprzedza odegrany przez sygnalistów sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”;
- odprowadzenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów (ew. trębacz odgrywa sygnał „**Bacność**”) i podaje komendę do odprowadzenia sztandaru, po czym poczet sztandarowy opuszcza miejsce uroczystości;
- zakończenie uroczystości:
  - dowódca uroczystości składa kierownikowi jednostki organizacyjnej (ewentualnie wyższemu przełożonemu) meldunek o zakończeniu uroczystości.

3. Wręczenie sztandaru

Wręczenie sztandaru jednostce organizacyjnej Straży Granicznej jest wydarzeniem szczególnym. Uroczystość powinna być nie tylko świętem dla jednostki, ale także dla społeczności miejscowej. Do udziału w uroczystości powinni zostać zaproszeni przedstawiciele parlamentu, administracji rządowej, samorządowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz obrony narodowej, a także organizacji społecznych i pozarządowych, kombatancki, harcerze, itp. Na rodziców chrzestnych sztandaru powinny zostać zaproszone osoby szczególnie zasłużone dla jednostki i blisko z nią związane. Z tej okazji w jednostce można zorganizować „Dzień otwarty”, prezentację sprzętu,

pokazy artystyczne i inne przedsięwzięcia promujące Straż Graniczną wśród społeczeństwa.

Sztandar wraz z aktem nadania wręcza jednostce Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji lub jego przedstawiciel. Uroczystość wręczenia sztandaru może być poprzedzona uroczystą mszą świętą z okazji wręczenia sztandaru jednostce, w trakcie której może odbyć się ceremonia poświęcenia sztandaru (jeśli nie jest zaplanowane na placu).

Wręczenie sztandaru odbywa się w czasie uroczystego apelu na placu apelowym jednostki lub głównym placu miasta, w którym jednostka stacjonuje. W uroczystości powinny uczestniczyć pododdziały jednostki, której nadaje się sztandar. Dodatkowo w uroczystości mogą brać udział pododdziały innych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej. Na stole przykrytym sukniem, ustawionym przed trybuną honorową wyklada się rozwinięty sztandar. Obok sztandaru wystawia się stół z wyłożonymi paramentami liturgicznymi, młotkiem do wbijania gwoździ pamiątkowych oraz aktem ufundowania sztandaru, na którym fundatorzy złożą podpisy.

Przebieg uroczystości:

Uroczystość do momentu wystąpienia kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- odczytanie aktu ufundowania sztandaru, wbicie gwoździ pamiątkowych:
  - rodzice chrzestni zajmują miejsce przy stoliku ze sztandarem. Odgrywany jest sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”, wyznaczony funkcjonariusz odczytuje akt ufundowania sztandaru, a następnie zaprasza fundatorów do wbicia gwoździ pamiątkowych. Fundatorzy kolejno wbijają gwoździe, składają podpisy na akcie ufundowania sztandaru i powracają na poprzednio zajmowane miejsca;
- poświęcenie sztandaru (jeśli nie odbyło się podczas Mszy świętej):
  - rodzice chrzestni sztandaru proszą kapelana Straży Granicznej o poświęcenie sztandaru. Kapelan odmawia modlitwę i dokonuje poświęcenia sztandaru;
- odczytanie aktu nadania sztandaru:
  - trębacze grają sygnał „**Bacność**”, pododdziały przyjmują postawę zasadniczą, wyznaczony funkcjonariusz odczytuje akt nadania sztandaru jednostce;
- wręczenie sztandaru:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia pocztu sztandarowego. Poczet występuje przed front pododdziałów i zatrzymuje się na wyznaczonym miejscu. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji (lub delegowany przez niego przedstawiciel) i kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej, której nadaje się sztandar, występują na wskazane miejsca. Dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów. Rodzice chrzestni podnoszą sztandar ze stołu i w imieniu fundatorów przekazują go Ministrowi lub jego przedstawicielowi, który podnosi sztandar do pozycji pionowej, trębacze grają sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”, Minister lub odpowiednio jego przedstawiciel wygłasza formułę: **(W imieniu Ministra Spraw Wewnętrznych**

i Administracji) wręczam (pełna nazwa jednostki organizacyjnej Straży Granicznej) sztandar ufundowany przez .....". Następnie pochyla sztandar tak, aby jego dolny brzeg znajdował się na wysokości około metra nad ziemią. Kierownik jednostki klęka na prawe kolano, prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust i całuje. Następnie wstaje, przejmuje sztandar odpowiadając: „**Ku chwale Ojczyzny**”, wykonuje w tył zwrot i dokonuje prezentacji sztandaru jednostce pochylając go w prawo, a potem lewo;

- Poczёт sztandarowy klęka na prawe kolano, kierownik jednostki organizacyjnej pochyla sztandar, sztandarowy prawą ręką ujmuje płat sztandaru, unosi go do ust i całuje. Na sygnał dowódcy pocztu, poczet wstaje, sztandarowy przejmuje sztandar od kierownika jednostki organizacyjnej i trzyma go w położeniu „**Prezentuj**”, odgrywane jest „**Hasło Wojska Polskiego**”;
- po odegraniu „**Hasła Wojska Polskiego**” wręczający sztandar, kierownik jednostki organizacyjnej i osoby towarzyszące powracają na trybunę, a poczet, na komendę dowódcy uroczystości rozpoczyna marsz do prezentacji sztandaru, przechodzi przed frontem pododdziałów i zajmuje miejsce w szyku, dowódca uroczystości podaje komendę do przyjęcia postawy swobodnej;
- przemówienie wręczającego sztandar:
  - przemówienie poprzedza odegranie sygnału „**Stuchajcie Wszyscy**”;
- przemówienia okolicznościowe zaproszonych gości:
  - przemówienia wygłaszane są zgodnie z kolejnością określoną w scenariuszu uroczystości.

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

4. Pożegnanie sztandaru

Przebieg uroczystości:

Uroczystość do momentu wystąpienia kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- odczytanie rozkazu o rozformowaniu jednostki organizacyjnej lub wprowadzenia sztandaru nowego wzoru:
  - odegranie sygnału „**Stuchajcie Wszyscy**”, wyznaczony funkcjonariusz odczytuje rozkaz o rozformowaniu (przeformowaniu) jednostki lub zmianie sztandaru;
- przemówienie wyższego przełożonego (*można zrealizować po pożegnaniu sztandaru*):
  - przemówienie poprzedza odegrany sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”;
- pożegnanie sztandaru przez delegację funkcjonariuszy:
  - dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia pocztu sztandarowego. Poczet występuje na wyznaczone miejsce i zatrzymuje się frontem do pododdziałów. Sztandarowy wykonuje sztandarem chwyt „**Prezentuj**”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wystąpienia delegacji funkcjonariuszy (przedstawicieli wszystkich korpusów) żegnającej sztandar. Delegacja występuje z szyku, maszeruje do sztandaru i za-

trzymuje się trzy kroki przed nim. Sztandarowy pochyla sztandar, funkcjonariusz stojący w środku delegacji klęka na prawe kolano, prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust, całuje a następnie wstaje. Sztandarowy wykonuje chwyt „**Na ramię**”. Dowódca uroczystości podaje komendę do wstąpienia delegacji do szyku;

- pożegnanie sztandaru przez kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej:
  - kierownik jednostki organizacyjnej schodzi z trybuny i staje przed sztandarem. Sztandarowy pochyla sztandar tak, aby jego dolny brzeg znajdował się na wysokości około metra nad ziemią. Kierownik jednostki organizacyjnej klęka na prawe kolano, prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust i całuje. Następnie wstaje, przejmuje sztandar, wykonuje w tył zwrot, unosi sztandar do góry i dokonuje jego prezentacji jednostce, pochylając go w prawo, a potem w lewo, a następnie przekazuje sztandar sztandarowemu,
  - kierownik jednostki organizacyjnej powraca na trybunę, dowódca uroczystości podaje komendę do pożegnalnego przemarszu pocztu sztandarowego. Poczet maszeruje od lewego skrzydła przed frontem pododdziałów wykonując chwyt „**Salutowanie w marszu**” i wraca na swoje miejsce przed trybuną honorową;
- przemówienia okolicznościowe zaproszonych gości:
  - przemówienia wygłaszane są zgodnie z kolejnością określoną w scenariuszu uroczystości.

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

Jeżeli jednostka organizacyjna Straży Granicznej w tym samym dniu otrzymuje nowy sztandar, to uroczystość tę należy poprzedzić pożegnaniem starego sztandaru (bez defilady). Po uroczystości pożegnania poczet sztandarowy ze starym sztandarem zajmuje wyznaczone miejsce przy trybunie. Pozostaje tam do zakończenia defilady kończącej uroczystość wręczenia nowego sztandaru.

5. Pogrzeby z asystą honorową

Asystę honorową wyznacza kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej na uroczystości pogrzebowe zmarłych:

- a) funkcjonariuszy Straży Granicznej w służbie czynnej, rezerwie, stanie spoczynku,
- b) byłych żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza (I. 1945-1991), funkcjonariuszy i żołnierzy polskich formacji granicznych (I. 1918-1939),
- c) szczególnie zasłużonych pracowników Straży Granicznej – na wniosek członków najbliższej rodziny.

Decyzję dotyczącą skierowania asysty honorowej oraz jej rodzaju na pogrzeb osób wymienionych w ppkt a-b, podejmuje kierownik właściwej ze względu na miejsce pochówku zmarłego jednostki organizacyjnej Straży Granicznej. W przypadkach wymienionych w ppkt c – decyzję wydaje Komendant Główny Straży Granicznej. Ubiór asysty honorowej określa właściwy kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej.

Asystę honorową może stanowić:

- a) orkiestra, kompania honorowa z pocztem sztandarowym, funkcjonariusze wystawiający posterunek

- honorowy, funkcjonariusze do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów,
- b) trębacz, werblista lub werbliści, pododdział honorowy z pocztym sztandarowym, funkcjonariusze wystawiający posterunek honorowy, funkcjonariusze do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów,
  - c) trębacz, werblista lub werbliści, funkcjonariusze wystawiający posterunek honorowy, funkcjonariusze do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów,
  - d) trębacz, werblista lub werbliści, funkcjonariusze do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów, funkcjonariusze wystawiający posterunek honorowy,
  - e) funkcjonariusze do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów, funkcjonariusze wystawiający posterunek honorowy.

Ilość funkcjonariuszy na posterunek honorowy ustala się zależnie od charakteru pogrzebu z założeniem, że jedną zmianę posterunku stanowi 2 lub 4 funkcjonariuszy.

Ilość funkcjonariuszy do niesienia odznak orderów i odznaczeń, wieńców i wiązanek kwiatów ustala się z uwzględnieniem rangi uroczystości oraz możliwości organizacyjnych jednostki.

Funkcjonariuszy Straży Granicznej wchodzących w skład asysty honorowej, w uzasadnionych przypadkach mogą zastąpić żołnierze Wojska Polskiego.

Trumnę (urnę) ustawia się w obiekcie sakralnym (domu pogrzebowym) na katafalku. Na trumnie, na wysokości piersi zmarłego, umieszcza się czapkę wyjściową ze stopniem, daszkiem zwróconą w stronę nóg (na urnie, czapki się nie umieszcza). Przed trumną (urną) ustawia się poduszki z przypiętymi odznakami orderów i odznaczeń oraz wieńce i wiązanki kwiatów. Przed rozpoczęciem ceremonii, trumnę funkcjonariusza odznaczonego pośmiertnie orderem lub zmarłego śmiercią tragiczną w czasie wykonywania obowiązków służbowych, dekoruje się flagą państwową o wymiarach 100 x 240, flagę umieszcza się wzdłuż trumny białym pasem od lewego boku zmarłego (w przypadku marynarzy trumnę dekoruje się banderą). Urnę dekoruje się szarfą w barwach narodowych o wymiarach 100 x 6 cm. Obowiązek zapewnienia flagi (szarfy) do dekoracji trumny (urny) spoczywa na organizatorze uroczystości pogrzebowej.

Uroczystość wyznaniową prowadzi duchowny. Asystę honorową w trakcie Mszy żałobnej może stanowić posterunek honorowy oraz funkcjonariusze do posługi liturgicznej (szczególnie w kościołach garnizonowych).

Na 5 minut przed rozpoczęciem uroczystości pogrzebowej rozprowadzający wprowadza i ustawia czteroosobowy posterunek honorowy w odległości kroku od trumny. Dwóch funkcjonariuszy ustawia się u wezglowia, a dwóch na wysokości stóp zmarłego, frontem do trumny (przy urnie ustawia się dwóch funkcjonariuszy).

Po zakończeniu Mszy żałobnej (wystawienia zwłok) pracownicy zakładu pogrzebowego wnoszą trumnę z obiektu sakralnego (domu pogrzebowego), umieszczają ją w pojeździe i wraz z uczestnikami uroczystości przejeżdżają na cmentarz, na którym zmarły zostanie pochowany. W szczególnych przypadkach istnieje możliwość, aby trumna niesiona była przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Jeżeli obiekt sakralny (dom pogrzebowy) znajduje się na terenie cmentarza asysta honorowa oczekuje na

zakończenie Mszy (wystawienia zwłok) przed kościołem (domem pogrzebowym). Po zakończeniu Mszy (wystawienia zwłok) wyznaczeni funkcjonariusze udają się do obiektu sakralnego (domu pogrzebowego) po wieńce i wiązanki kwiatów oraz poduszki z odznakami orderów i odznaczeń. Funkcjonariusze oddają honory, zabierają po jednym wieńcu lub wiązance oraz poduszki z odznakami orderów i odznaczeń, po czym wychodzą i zajmują wyznaczone miejsca w kondukcje pogrzebowym. Pozostałe wieńce i wiązanki zabierają pracownicy zakładu pogrzebowego.

Uroczystość o charakterze świeckim prowadzi Mistrz Ceremonii. Ceremonia ta odbywa się w domu przedpogrzebowym. Pięć minut przed rozpoczęciem uroczystości oficer rozprowadzający (dowódca pododdziału) wystawia posterunek honorowy przy trumnie (urnie), a w trakcie ceremonii dokonuje jego zmiany. Asystę honorową może stanowić posterunek honorowy wystawiony przy trumnie, na podobnych zasadach jak podczas uroczystości wyznaniowej z tą różnicą, że posterunek honorowy stoi bokiem do trumny – frontem do zgromadzonych.

Przebieg uroczystości:

- wprowadzenie asysty honorowej:
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsce przed obiektem sakralnym (domem pogrzebowym) na 15 min przed wyprowadzeniem zwłok;
- wyniesienie trumny z obiektu sakralnego (domu pogrzebowego), formowanie konduktu pogrzebowego, przemarsz do grobu:
  - funkcjonariusze podejmują z obiektu sakralnego (domu pogrzebowego) wieńce i wiązanki kwiatów oraz poduszki z odznakami orderów i odznaczeń, po czym zajmują wskazane miejsca. Trębacz gra sygnał „**Bacność**”, asysta honorowa oddaje honory, werblista lub werbliści gra lub grają „**Tremolo**”, pracownicy zakładu pogrzebowego wnoszą trumnę i umieszczają ją w pojeździe, posterunek honorowy zajmuje miejsce po obu stronach pojazdu, rodzina i uczestnicy ceremonii zajmują miejsca za pojazdem z trumną,
  - kondukt pogrzebowy w kolejności: symbol religijny (np. krzyż), orkiestra, trębacz, werblista lub werbliści – jeżeli występują, kompania honorowa (pododdział honorowy) z pocztym sztandarowym, inne poczty sztandarowe, funkcjonariusze i delegacje z wieńcami, funkcjonariusze z poduszkami z upiętymi odznakami orderów i odznaczeń (ustawieni w kolejności starszeństwa orderów i odznaczeń, poczynając od niesionego najbliższej trumny (urny), ksiądz (mistrz ceremonii), trumna z asystą honorową czteroosobowego posterunku wartowniczego, rodzina zmarłego, pozostali uczestnicy uroczystości przy akompaniamencie werbla (orkiestry wykonującej marsze żałobne) maszeruje do grobu. Funkcjonariusze stanowiący asystę honorową maszerują bez wymachu ręki w odstępnie jednego kroku od pojazdu, na którym znajduje się trumna, funkcjonariusze idący w kondukcje pogrzebowym nie zdejmują nakrycia głowy;
- złożenie trumny przed grobem:
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsca i oddaje honory, pracownicy zakładu pogrzebowego ustawiają trumnę przy grobie;
- ceremonia przy grobie:

- po ustawieniu trumny przy grobie asysta honorowa przyjmuje postawę swobodną, odgrywany jest sygnał „**Śluchajcie Wszyscy**” (na pogrzebach osób wybitnie zasłużonych dla Straży Granicznej lub państwa, jeżeli w ceremonii bierze udział orkiestra, uroczystość może rozpoczynać się odegraniem **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej**), w przypadku pogrzebu o charakterze religijnym duchowny odprawia egzekwie pogrzebowe, zaś w przypadku pogrzebu o charakterze świeckim mistrz ceremonii wygłasza mowę pożegnalną,
- przemówienia okolicznościowe,
- po zakończeniu ostatniego przemówienia zdejmowana jest czapka znajdująca się na trumnie oraz w przypadku udekorowania trumny flagą państwową następuje jej złożenie (w sposób określony w Ceremoniale wojskowym), czapka i flaga po złożeniu przez funkcjonariuszy przekazywana jest przez jednego z nich najwyższemu przełożonemu uczestniczącemu w ceremonii pogrzebowej,
- dowódca pododdziału honorowego podaje komendy: „**Pododdział - BACZNOŚĆ**”, „**Pododdział, na prawo (lewo) - PATRZ**”, sztandarowy salutuje sztandarem; asysta honorowa oddaje honory, pracownicy zakładu pogrzebowego składają trumnę do grobu (urnę do kolumbarium), trębacz gra w tym czasie trzykrotnie „**Hasło Wojska Polskiego**”, funkcjonariusze stojący poza szykiem oddają honory przez salutowanie,
- kompania honorowa wykonuje salwę honorową, następnie funkcjonariusze składają na grobie wieńce i wiązanki, w trakcie składania wieńców werblista gra „**Tremolo**”, a pododdział honorowy oddaje honory, następnie dowódca kompanii honorowej podaje komendy do przyjęcia postawy swobodnej, odgrywany jest utwór „**Śpij Kolego**” (orkiestra wykonuje „**Marsza żałobnego**” F. Chopina), po czym asysta honorowa odchodzi z miejsca uroczystości. Przy grobie pozostaje posterunek honorowy.

Jeżeli zmarły został pośmiertnie odznaczony lub mianowany na wyższy stopień, a order lub odznaczenie (akt mianowania) nie został jeszcze wręczony, to przed przemówieniami pożegnalnymi odczytuje się wyciąg z aktu o nadaniu orderu lub odznaczenia i mianowaniu na kolejny stopień oraz przypina się odznakę orderu lub odznaczenia do poduszki. Postanowienie o nadaniu orderu lub odznaczenia odczytuje przedstawiciel urzędu nadającego order lub odznaczenie.

W przypadku pośmiertnego nadania wyższego stopnia na czapce zmarłego przed uroczystością pogrzebową powinny zostać umieszczone nowe dystynkcje.

Po odejściu asysty honorowej, przełożony zmarłego lub jego przedstawiciel przekazuje najbliższej rodzinie odpięte wcześniej z poduszki i złożone w specjalnie przygotowanym futerale order i odznaczenia oraz czapkę i flagę (jeżeli udekorowano nią trumnę), a także składa kondolencje. W dalszej kolejności kondolencje składają rodzinie delegacje funkcjonariuszy i przyjaciele zmarłego. Kompania honorowa i orkiestra opuszczają teren cmentarza.

Jeżeli Msza żałobna (wystawienie zwłok) odbywała się poza cmentarzem kondukt pogrzebowy formuje się na cmentarzu i oczekuje na przyjazd trumny (urny), rodziny

zmarłego i uczestników ceremonii.

6. Składanie wieńców w miejscach pamięci narodowej

Złożenie wieńca lub wiązanki kwiatów w miejscu pamięci narodowej, przed pomnikami i tablicami jest wyrazem oddania hołdu i upamiętnienia wydarzenia lub osoby, któremu uroczystość jest poświęcona. Ceremonia złożenia wieńca lub wiązanki jest zazwyczaj jednym z elementów innych uroczystości patriotycznych np. apeli pamięci, odsłonięcia pomników i tablic, odpraw wart czy uroczystych zmian posterunku honorowego.

Kolejności delegacji składających wieńce lub wiązanki ustala się zgodnie z zasadami pierwszeństwa, przyjmując jako regułę, że pierwszy składany jest wieńiec lub wiązanka od delegacji stojącej najwyższej w hierarchii, zgodnie z obowiązującą precedencją stanowisk w Polsce.

Ustalając pierwszeństwo delegacji nie ujętych w precedencji stanowisk, organizator uroczystości powinien kierować się taktem oraz ogólnie przyjętymi normami postępowania.

Ze względu na rodzaj i charakter uroczystości dopuszcza się możliwość udzielenia pierwszeństwa delegacji szczególnie związanej z obchodzoną uroczystością np. delegacja weteranów może jako pierwsza złożyć wieńiec lub wiązankę z okazji Dnia Weterana. Stosowanie tego rodzaju rozwiązań podczas uroczystości z udziałem przedstawicieli najwyższych władz państwa wymaga uzyskania akceptacji odpowiednich kancelarii.

W przypadku gdy w uroczystości uczestniczy osobiście np. Prezes Rady Ministrów, a Prezydent RP jest reprezentowany przez upoważnioną osobę w ustalaniu pierwszeństwa delegacji składających wieńce lub wiązanki obowiązuje zasada pierwszeństwa urzędu, a nie osoby. Zasada ta ma zastosowanie tylko w kolejności ustawienia delegacji do składania wieńców – podczas całej ceremonii pierwszeństwo przysługuje Prezesowi Rady Ministrów. Analogicznie postępuje się w pozostałych przypadkach – przedstawiciel wojewody złoży wieńiec przed uczestniczącym w uroczystości prezydentem miasta.

Asystę honorową wyznacza kierownik właściwej dla miejsca jednostki organizacyjnej Straży Granicznej po uzgodnieniu z organizatorem – w zależności od rangi uroczystości, możliwości kadrowych, będących w jego dyspozycji. W uroczystości może wziąć udział asysta w składzie:

- a) orkiestra, kompania honorowa z pocztem sztandarowym, posterunek honorowy, funkcjonariusze do niesienia wieńców i wiązanek kwiatów,
- b) trębacz, werblista, poczet sztandarowy, posterunek honorowy, funkcjonariusze do niesienia wieńców i wiązanek kwiatów,
- c) trębacz, werblista, posterunek honorowy, szpaler reprezentacyjno-porządkowy, funkcjonariusze do niesienia wieńców i wiązanek kwiatów,
- d) trębacz, werblista, posterunek honorowy,
- e) posterunek honorowy.

Wartę na posterunku honorowym mogą pełnić członkowie organizacji społecznych i kombatanckich, harcerze, itp. W uroczystości mogą brać także udział poczty sztandarowe. Poczty sztandarowe wprowadza się na miejsce uroczystości po wejściu asysty honorowej, a odprowadza przed jej zejściem.

Kolejność delegacji i sposób składania wieńców lub wiązanek ustala organizator uroczystości.

Po złożeniu ostatniego wieńca lub wiązanki kwiatów orkiestra wykonuje utwór okolicznościowy. Jeśli orkiestra nie bierze udziału w uroczystości na jej zakończenie trębacz gra utwór „**Śpij Kolego**” (w miejscach upamiętniających czyn zbrojny żołnierza polskiego) lub „**Cisza**” (w innych miejscach). Jeśli w uroczystości bierze udział kompania honorowa, uroczystość może zakończyć się defiladą.

Przebieg uroczystości:

- wystawienie posterunków honorowych (30 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - posterunki honorowe zajmują wyznaczone miejsca,
- wprowadzenie pocztów sztandarowych:
  - poczty sztandarowe zajmują wyznaczone miejsca,
- przybycie uczestników uroczystości:
  - przybyli zajmują wskazane miejsca,
- wprowadzenie asysty honorowej (15 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsca,
- rozpoczęcie uroczystości:
  - odegranie (odtworzenie) **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej** lub odegranie przez trębacza „**Hasła Wojska Polskiego**”,
- złożenie wieńców/wiązanek kwiatów,
- odegranie sygnału „**Cisza**” lub „**Śpij Kolego**”,
- odegranie utworu okolicznościowego,
- odprowadzenie asysty honorowej,
- odprowadzenie pocztów sztandarowych,
- zakończenie uroczystości.

Jeżeli w uroczystości bierze udział wyższy przełożony może być mu złożony meldunek. Wówczas przełożony powinien przybyć na miejsce uroczystości jako ostatni z gości honorowych.

7. Apel Pamięci (Apel Poległych)

Apel pamięci jest uroczystością, podczas której funkcjonariusz Straży Granicznej odczytuje treść apelu, która przywołuje osoby związane z wydarzeniem historycznym, które nie poległy w boju.

Apel poległych jest uroczystością, podczas której funkcjonariusz Straży Granicznej odczytuje treść apelu, która przywołuje osoby związane z wydarzeniem historycznym, które zginęły w wyniku działań zbrojnych.

Apel pamięci lub poległych przeprowadza się z okazji rocznic historycznych, świąt państwowych i resortowych. Może być przeprowadzany z okazji rocznic wydarzeń mających szczególne znaczenie dla historii państwa polskiego, a niezwiązanych z wydarzeniami militarnymi, w których uczestniczyli przedstawiciele formacji granicznych. Apel pamięci lub poległych jest formą uczczenia rocznic bitew i walk. Apel pamięci przeprowadza się w miejscach bitew, na cmentarzach lub innych miejscach pamięci narodowej. Treść apelu pamięci (poległych) jest opracowywana przez organizatorów uroczystości. Asystę honorową do udziału w apelu wyznacza kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej odpowiedzialny za organizację przedsięwzięcia zgodnie z zasadami przyjętymi dla uroczystości składania wieńców.

Treść apelu odczytuje się powoli i wyraźnie. Po zawołaniu „**WZYWAM WAS DO APELU**”, „**WOŁAM WAS DO APELU**” lub „**STAŃCIE DO APELU**”, itp. funkcjonariusze zgrupowanych pododdziałów odpowiadają np.: „**POLEGLI NA POLU CHWAŁY**”, „**CHWAŁA BOHATEROM**”, „**CHWAŁA**

OBROŃCOM OJCZYZNY”, „**ZGINĘLI ŚMIERCIĄ MĘCZEŃSKĄ**”, „**CZEŚĆ ICH PAMIĘCI**”. Po odpowiedzi funkcjonariuszy werbliści każdorazowo grają „**Tremolo**”, po ostatniej odpowiedzi „**Tremolo**” grane jest trzykrotnie.

Należy pamiętać, że odpowiedzi funkcjonariuszy podczas apelu powinny być w formie krótkich haseł. Nie powinno się stosować odpowiedzi rozbudowanych do całych zdań.

Sposób udekorowania miejsca uroczystości, ustawienia uczestników uroczystości, asysty honorowej, pocztów sztandarowych itp. ustala się z uwzględnieniem miejsca przeprowadzenia uroczystości, mając na uwadze godny i sprawny przebieg uroczystości.

Przebieg uroczystości:

- wystawienie posterunków honorowych (30 minut przed rozpoczęciem uroczystości, a zmiana posterunku na 5 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - posterunki honorowe zajmują wyznaczone miejsca;
- przybycie uczestników uroczystości:
  - przybyli zajmują wskazane miejsca;
- wprowadzenie asysty honorowej (15 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsca;
- rozpoczęcie uroczystości:
  - dowódca uroczystości podaje komendy do oddania honorów (złożenie meldunku najwyższemu przełożonemu lub pełniącemu rolę gospodarza) odegranie (odtworzenie) **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej**, dowódca uroczystości podaje komendę do przyjęcia postawy swobodnej;
- przemówienie organizatora uroczystości lub jego przedstawiciela:
  - odgrywany jest sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”, organizator lub jego przedstawiciel wita uczestników uroczystości;
- przemówienia okolicznościowe:
  - przemówienia wygłaszane są zgodnie z kolejnością określoną w scenariuszu uroczystości;
- odmówienie modlitw:
  - kapelan Straży Granicznej odmawia modlitwę okolicznościową;
- odczytanie Apelu pamięci:
  - asysta honorowa oddaje honory, odgrywany jest sygnał „**Stuchajcie Wszyscy**”, wyznaczony oficer odczytuje treść apelu. Po odczytaniu apelu oficer czytający apel podaje komendę „**Dla uczczenia (nazwa upamiętnianego wydarzenia) – SALWA HONOROWA**”. Kompania honorowa oddaje salwę honorową, odgrywane jest „**Hasło Wojska Polskiego**”;
- złożenie wieńców i wiązanek kwiatów;
- odegranie utworu okolicznościowego;
- odprowadzenie asysty honorowej;
- zakończenie uroczystości.

Jeżeli w uroczystości bierze udział wyższy przełożony może być mu złożony meldunek. Wówczas przełożony powinien przybyć na miejsce uroczystości jako ostatni z gości honorowych.

8. Wmurowanie kamienia węgielnego i aktu erekcyjnego, nadanie imienia

Uroczystość wmurowania aktu erekcyjnego często bywa łączona z wmurowaniem kamienia węgielnego, czyli symbolicznego pierwszego elementu w budowanym obiekcie.

W uroczystościach wmurowania kamienia węgielnego, aktu erekcyjnego, nadania imienia, itp. na wniosek organizatora może wziąć udział asysta honorowa.

Asysta honorowa uczestniczy w uroczystości tylko w części oficjalnej, nie bierze udziału w części o charakterze nieoficjalnym (np. część artystyczna, koncert, itp.).

Przebieg uroczystości:

- wprowadzenie asysty honorowej (15 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsca;
- przybycie uczestników uroczystości:
  - przybyli zajmują wskazane miejsca;
- rozpoczęcie uroczystości:
  - odegranie (odtworzenie) **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej**;
- przemówienie organizatora uroczystości lub jego przedstawiciela:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, organizator lub jego przedstawiciel wita uczestników uroczystości;
- odczytanie aktu erekcyjnego:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, asysta honorowa przyjmuje postawę zasadniczą, wyznaczona osoba odczytuje akt erekcyjny. Osoby określone przez organizatora składają podpisy na akcie erekcyjnym, po czym akt zostaje umieszczony w specjalnie przygotowanym pojemniku;
- ceremonia wmurowania aktu erekcyjnego (kamienia węgielnego):
  - asysta honorowa oddaje honory, wyznaczona delegacja dokonuje aktu wmurowania aktu erekcyjnego (i kamienia węgielnego – jeśli występuje). Odgrywane jest „**Hasło Wojska Polskiego**”;
  - błogosławieństwo;
- przemówienia okolicznościowe:
  - przemówienia wygłaszane są zgodnie z kolejnością określoną w scenariuszu uroczystości;
- odegranie utworu okolicznościowego;
- wymarsz asysty honorowej;
- zakończenie uroczystości.

9. Odstonięcie pomników, tablic pamiątkowych i innych miejsc pamięci narodowej

W uroczystościach odstonięcia pomników, tablic pamiątkowych i innych miejsc pamięci narodowej może brać udział asysta honorowa. Skład asysty honorowej skierowanej do udziału w tego rodzaju uroczystościach uzależniony jest od miejsca uroczystości i możliwości jednostki wystawiającej asystę. Wyznacza się ją zgodnie z zasadami określonymi dla uroczystości składania wieńców w miejscach pamięci narodowej.

Miejsce uroczystości powinno być udekorowane, sposób rozmieszczenia uczestników uroczystości i asysty honorowej, pocztów sztandarowych itp. ustala się z uwzględnieniem miejsca przeprowadzenia uroczystości, mając na uwadze godny i sprawny przebieg uroczystości.

Sposób okrycia pomnika czy tablicy przed odstonięciem uzależniony jest od możliwości organizacyjnych

i technicznych. Przyjmuje się, że wystarczy przepasanie (przesłonięcie) odslanianego obiektu wstęgą (szarfą) w barwach narodowych, którą przymocowuje się w górnym prawym rogu pomnika (tablicy) i przeciąga skośnie do jego dolnego lewego rogu.

Uroczystość może rozpocząć się od złożenia meldunku i być połączona z apelem pamięci poświęconym upamiętnianemu wydarzeniu. Oddanie salwy honorowej uzależnione jest od warunków organizacyjnych oraz sił i środków organizatora.

Przebieg uroczystości:

- wystawienie posterunków honorowych (30 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - posterunki honorowe zajmują wyznaczone miejsca;
- przybycie uczestników uroczystości:
  - przybyli zajmują wskazane miejsca;
- wprowadzenie asysty honorowej (15 minut przed rozpoczęciem uroczystości):
  - asysta honorowa zajmuje wyznaczone miejsca;
- rozpoczęcie uroczystości:
  - odegranie (odtworzenie) **hymnu Rzeczypospolitej Polskiej** lub odegranie przez trębacza „**Hasła Wojska Polskiego**”, poprzedzone i zakończone komendami dowódcy uroczystości;
- przemówienie organizatora uroczystości lub jego przedstawiciela:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, organizator lub jego przedstawiciel wita uczestników uroczystości;
- przemówienia okolicznościowe:
  - przemówienia wygłaszane są zgodnie z kolejnością określoną w scenariuszu uroczystości;
- dokonanie aktu odstonięcia:
  - odegranie sygnału „**Śłuchajcie Wszyscy**”, asysta honorowa oddaje honory, osoba (osoby) dokonująca aktu odstonięcia zdejmując wstęgę (szarfę), odgrywane jest „**Hasło Wojska Polskiego**”. Funkcjonariusze znajdujący się poza szykiem oddają honory przez salutowanie;
- poświęcenie:
  - kapelan Straży Granicznej odmawia modlitwę okolicznościową;
- złożenie wieńców/wiązanek kwiatów;
- odegranie utworu okolicznościowego;
- wymarsz asysty honorowej;
- zakończenie uroczystości.

ROZDZIAŁ III

CEREMONIAŁ SZKOLNY

1. Wręczenie aktów mianowań absolwentom szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej i chorążych

Uroczystość wręczenia aktów mianowań absolwentom szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej i chorążych realizowana jest w siedzibach macierzystych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, przez właściwego przełożonego w sprawach osobowych.

Uroczystość można zorganizować na placu apelowym lub w innym odpowiednio przygotowanym miejscu. Przebieg uroczystości przebiega adekwatnie do miejsca realizacji przedsięwzięcia (Rozdział I pkt 4 i 5).

2. Promocja na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej

Promocja jest uroczystym aktem mianowania absolwentów szkolenia specjalistycznego wymaganego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej (kurs oficerski). Odbywa się w czasie uroczystego apelu. W ośrodku szkolenia Straży Granicznej w dniu poprzedzającym promocję przeprowadza się zbiórkę pododdziałów szkolnych celem wręczenia absolwentom aktów mianowania, odznak i dyplomów ukończenia szkolenia.

Uroczystość promowania absolwentów odbywa się na placu zbiórek. Może odbywać się na centralnym placu miasta, w którym znajduje się ośrodek szkolenia Straży Granicznej lub w obiektach zamkniętych jednostki organizacyjnej.

Promowania absolwentów dokonuje się na specjalnie przygotowanym podium, z którego z prawej strony (patrząc od strony pododdziałów) powinien być ustawiony stolik nakryty zielonym sukniem. Na stoliku kładzie się wyjętą z pochwy szablę. Aktu promocji na pierwszy stopień oficerski dokonuje Komendant Główny Straży Granicznej lub wyznaczony przez niego oficer.

W uroczystości promocji uczestniczą zaproszeni goście honorowi (kierownicy komórek organizacyjnych Komendy Głównej Straży Granicznej, kierownicy jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, przedstawiciele parlamentu, administracji rządowej i samorządowej, jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz resortu obrony narodowej, a także inne osoby, których obecność jest pożądana).

Przebieg uroczystości:

Do promocji pododdziały ustawiają się w następującej kolejności: orkiestra, poczet flagowy i sztandarowy, kompania honorowa, pododdziały kadry, pododdziały absolwentów, pozostałe pododdziały ośrodka szkolenia i innych jednostek (jeżeli uczestniczą). Pododdziały absolwentów ustawia się na wprost podium, prymus uczelni na prawym skrzydle pierwszego szeregu (istnieje również możliwość wprowadzenia kompanii honorowej osobno).

Promowany pododdział może być ustawiony w kolumnie czwórkowej, szóstkowej, ósemkowej, dziesiątkowej i dwunastkowej. Prowadzącym uroczystość jest jeden z zastępców komendanta ośrodka lub wyznaczony przez komendanta oficer.

Uroczystość do momentu wystąpienia kierownika jednostki organizacyjnej przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

- wyznaczony oficer odczytuje postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o mianowaniu absolwentów kursu oficerskiego. Po odczytaniu tytułu aktu, dowódca uroczystości podaje komendę: „**Ośrodek - SPOCZNIJ!**”, a po słowach „podpisał” ponownie podaje komendę: „**Ośrodek - BACZNOŚĆ!**”. Po odczytaniu stanowiska i nazwiska osoby podpisującej, dowódca uroczystości podaje komendę „**Ośrodek -SPOCZNIJ!**”;
- dowódca uroczystości podaje komendy: „**Ośrodek - BACZNOŚĆ! (Na ramię - BROŃ!, Prezentuj - BROŃ!), Ośrodek na prawo - PATRZ!. Poczet sztandarowy i fanfarzyści - BACZNOŚĆ - do podium - MARSZ!**”;
- poczet sztandarowy maszeruje krokiem defiladowym na wyznaczone miejsce z lewej strony podium, patrząc od strony pododdziałów ustawia się prostopa-

dle do szyku pododdziałów. Po prawej stronie na wysokości przedniego skraju podium, frontem do niego, w wyznaczonym miejscu ustawiają się fanfarzyści;

- promujący schodzi z trybuny, podchodzi do stolika, bierze szablę prawą ręką i staje na podium w postawie zasadniczej z szablą „Na ramię”. Dowódca uroczystości podaje komendy: „**Ośrodek - BACZNOŚĆ! (Na ramię - BROŃ!, Do nogi - BROŃ!) Pododdziały absolwentów, do promocji - MASZEROWAĆ!**”, „**Ośrodek - SPOCZNIJ!**”;
- dowódca pododdziału absolwentów maszeruje krokiem defiladowym do wyznaczonego miejsca przed podium, robi w lewo zwrot i podaje komendy: „**Pododdziały absolwentów - BACZNOŚĆ!, dziesięć kroków na wprost - MARSZ!**” (wystąpienie pododdziału absolwentów uzależnione jest od możliwości organizacyjnych, można od niego odstąpić lub zmniejszyć dystans wystąpienia);
- dowódca pododdziału podaje komendę prymusowi, np.: „**Prymus – nazwa ośrodka szkolenia – stopień i nazwisko prymusa - DO - PROMOCJI!**”. Fanfarzyści grają sygnał „**DO PROMOCJI!**”, prymus maszeruje krokiem defiladowym do środka podium, dochodzi do podium, wykonuje krok lewą nogą wstępując na podium i klęka na prawe kolano, opierając dłoń lewej ręki na udzie lewej nogi, końcami palców na równi z kolaniem. Prawa ręka ułożona wzdłuż tułowia jej palce złączone i wyprostowane, w przypadku spodni - palec wskazujący na szwie prawej nogawki (w przypadku promocji bez broni długiej). Tułów wyprostowany, głowa lekko uniesiona, promowany patrzy na promującego gdy przelożony stoi przed promowanym. Promujący staje przed prymusem, wykonuje szablą chwyt w położenie „Na ramię” i wygłasza formułę „**W imieniu Prezydenta RP mianuję Pana/Panią podporucznikiem Straży Granicznej**” dotyka piórem szabli (grzbiet szabli skierowany do promowanego) lewego ramienia prymusa i przekłada szablę do lewej dłoni w położenie „Na ramię”. Promowany wstaje i przyjmuje postawę zasadniczą. Promujący podaje mu rękę mówiąc: „**Gratuluję Panie poruczniku/Pani porucznik**”. Promowany odpowiada: „**Ku chwale Ojczyzny**”. Promujący przekłada szablę do prawej ręki, nie zmieniając jej położenia. Na komendę „**DO PROMOCJI!**”, wydaną przez dowódcę pododdziału pierwszej zmiany absolwentów, prymus wykonuje w lewo zwrot, maszeruje krokiem defiladowym wzdłuż podium do jego lewej strony (patrząc od strony pododdziałów), wykonuje w marszu w lewo zwrot i wychodzi na tył szyku pododdziału absolwentów (może również zająć miejsce na trybunie). Fanfarzyści grają sygnał „**DO PROMOCJI!**”. Akt promocji kolejnej zmiany rozpoczyna się po zajęciu miejsca z tyłu szyku pododdziału absolwentów przez zmianę promowanych;
- do podium podchodzi pierwsza zmiana promowanych, która powtarza czynności prymusa. Pododdział absolwentów wykonuje krok w przód (bez komendy dowódcy);
- promujący, stojąc na środku podium, wygłasza formułę: „**W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej mianuję Panów/Panie/Państwa podporucznikiem Straży Granicznej**”, następnie przechodzi na prawe skrzydło zmiany i kolejno promuje absolwen-

tów, wykonuje wszystkie czynności, jak przy promowaniu prymusa. Po dokonaniu promocji pierwszego absolwenta w zmianie robi krok w prawo i promuje kolejnego absolwenta. Po ukończeniu promocji całej zmiany promujący przekłada szablę do prawej dłoni i nie zmieniając jej położenia - wraca na środek podium;

- na kolejną komendę „**DO PROMOCJI**” podchodzą do podium kolejne zmiany. Również na tę komendę zmiana promowanych wykonuje zwrot (pół zmiany w lewo, pół w prawo), maszeruje krokiem defiladowym wzdłuż podium, wykonuje w marszu zwrot (w lewo, w prawo) i wychodzi na tył szyku pododdziałów absolwentów. Każdy z promowanych bez dodatkowej komendy odsłania nadany stopień podporucznika Straży Granicznej;
- promocja kolejnych zmian absolwentów odbywa się tak samo, jak pierwszej zmiany absolwentów. Ostatnia zmiana promowanych wraca do szyku na komendę „**PO PROMOCJI!**”;
- po zakończeniu promocji promujący odkłada szablę na stolik i wraca na środek podium, wyznaczony oficer informuje o wyróżnieniach przyznanych absolwentom. Następnie dowódca uroczystości podaje komendy: „**Ośrodek - BACZNOŚĆ!, Wyróżnieni przed front szyku - WYSTĄPI!, Ośrodek - SPOCZNIJ!**”;
- absolwenci w kolejności wyczytywania występują krokiem defiladowym, stają w szeregu na podium. Promujący wręcza im wyróżnienia i wraca na trybunę. Prowadzący uroczystość podaje komendę: „**Wyróżnieni do szyku - WSTĄPI!**”;
- jeśli pododdziały absolwentów wystąpiły przed front szyku dowódca pododdziału absolwentów podaje komendy: „**Pododdział absolwentów - BACZNOŚĆ!, w tył - ZWROT!, dziesięć kroków na wprost - MARSZ!; w tył - ZWROT!, SPOCZNIJ!**”, po czym robi w lewo zwrot i wstępuje do szyku na uprzednio zajmowane miejsce (wystąpienie pododdziału absolwentów uzależnione jest od możliwości organizacyjnych, można zmniejszyć dystans wystąpienia);
- dowódca uroczystości podaje komendę: „**Ośrodek (pododdział) - BACZNOŚĆ! Dowódca pododdziału absolwentów i fanfarzyści DO SZYKU - MARSZ!**”. Po wstąpieniu dowódcy pododdziału i fanfarzystów **Ośrodek (Na ramię - BRÓŃ!, Prezentuj - BRÓŃ!) Na prawo (lewo) - PATRZ!. Poczet sztandarowy - BACZNOŚĆ – DO SZYKU MARSZ!**. Po wstąpieniu pocztu do szyku pododdziałów podaje komendy: **Ośrodek BACZNOŚĆ (Na ramię - BRÓŃ!, Do nogi - BRÓŃ!) Ośrodek - SPOCZNIJ!**”;
- oficjalną część promocji może kończyć złożenie przez delegację nowo mianowanych oficerów wiązanki kwiatów przy pomniku patrona Ośrodka, względnie tablicą pamiątkową, w czasie składania wiązanki werblista gra „**Tremolo**”;
- głos zabiera promujący, następnie zabiera głos prymus. Może także przemawiać jeden z zaproszonych gości honorowych i przedstawiciele rodziców;
- po wystąpieniu należy przewidzieć czas na złożenie gratulacji i wręczenie kwiatów nowo promowanym przez ich rodziny i bliskich.

Uroczystość od momentu przegrupowania pododdziałów do defilady przebiega zgodnie z planem uroczystego apelu (Rozdział II pkt 1).

Po defiladzie promujący i zaproszeni goście zwiedzają wybrane obiekty ośrodka szkolenia, a następnie udają się na wspólny poczęstunek z nowo promowanymi oficerami. W czasie obiadu mogą być wygłaszane krótkie przemówienia okolicznościowe. W dniu promocji można zorganizować imprezy kulturalno-rozrywkowe. Dzień promocji może zakończyć się balem promocyjnym.

ROZDZIAŁ IV

UDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ W UROCZYSTOŚCIACH RELIGIJNO-PATRIOTYCZNYCH

1. Zasady ogólne

O udziale kompanii honorowej, pododdziałów i asysty honorowej w uroczystościach o charakterze religijno-patriotycznym decyduje kierownik właściwej ze względu na miejsce uroczystości jednostki organizacyjnej Straży Granicznej, który powinien wziąć pod uwagę rodzaj i rangę uroczystości oraz jej znaczenie dla społeczności lokalnej.

Kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej lub osoba przez niego upoważniona, wysyłający pododdziały na uroczystość religijno-patriotyczną powinien każdorazowo określić – po konsultacji z kapłanem Straży Granicznej lub z duchownym odpowiedzialnym za liturgię danej uroczystości religijnej zasady udziału pododdziałów w uroczystościach.

Udział w asyście honorowej oraz oficjalnej delegacji Straży Granicznej w uroczystościach religijno-patriotycznych jest przedsięwzięciem służbowym. Kierownik jednostki (komórki) organizacyjnej Straży Granicznej przy doborze funkcjonariuszy wypełniających posługi religijne zwraca uwagę, aby została poszanowana zasada wolności sumienia i wyznania.

Funkcjonariusze uczestniczący w charakterze oficjalnych delegacji Straży Granicznej kierują się powszechnie przyjętymi zasadami dla uczestników uroczystości religijno-patriotycznych.

W przypadku, gdy wierni uczestniczący w uroczystości zajmują postawę klęczącą funkcjonariusze wchodzący w skład oficjalnej delegacji przyjmują postawę zasadniczą.

Pozostali funkcjonariusze mogą uczestniczyć w tych uroczystościach indywidualnie, na zasadach dobrowolności.

Kierownik jednostki organizacyjnej Straży Granicznej lub osoba przez niego upoważniona podaje do wiadomości wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom miejsce i czas uroczystości, a także ubiór funkcjonariuszy w niej uczestniczących. Ponadto w uzasadnionych przypadkach, na miejsce sprawowania uroczystości religijno-patriotycznych może udostępnić pomieszczenie lub inne miejsce na terenie jednostki, inne niż kaplica.

2. Szczegółowe zasady zachowania się asysty honorowej w uroczystościach religijno-patriotycznych

W obrządku rzymsko-katolickim:

a) Msza polowa

- uczestniczą: kompania honorowa z pocztem sztandarowym, orkiestra oraz funkcjonariusze do posług liturgicznych.

Kompania honorowa przed „Podniesieniem” prezentuje broń, przed „Ewangelią” i „Błogosławieństwem” przyjmuje postawę zasadniczą (następnie - swobodną). Orkiestra w tych momentach przyjmuje postawę zasadniczą

(następnie - swobodną). Komendy do przyjęcia postawy zasadniczej i swobodnej powinny być poprzedzane sygnałem odgrywanym na trąbce. Kiedy we Mszy polowej uczestniczy więcej pododdziałów z bronią, zachowują się one tak, jak kompania honorowa;

b) Msza okolicznościowa w obiekcie sakralnym

- uczestniczą: poczet (poczty) sztandarowy, funkcjonariusze do posług religijnych, trębacz.

Poczet sztandarowy jeśli to możliwe zajmuje miejsce z prawej strony ołtarza (patrząc od strony ołtarza). Poczty (poczet) wprowadza się przed zajęciem przez celebransa miejsca przy ołtarzu. Zachowanie się pocztu (pocztów) sztandarowego jak w pkt a.

Sygnały wykonywane trąbką w czasie Mszy świętej:

- sygnał **„Słuchajcie Wszystcy”** – przed rozpoczęciem Mszy świętej w momencie, gdy celebrans wychodzi z zakrystii (po dzwonku). Podczas oddawania przez poczet sztandarowy honorów przed ołtarzem, wykonuje się **„Hasło Wojska Polskiego”**,
- sygnał **„Bacność”** – przed „Ewangelią” w momencie, gdy wierni śpiewają **„Alleluja”**. Po słowach **„Oto Słowo Pańskie - Chwała Tobie Chryste”** – sygnał **„Spocznij”**,
- sygnał **„Bacność”** – przed „Podniesieniem” po słowach **„... ciałem i krwią naszego Pana Jezusa Chrystusa”**, sygnał **„Spocznij”** – po opuszczeniu kielicha,
- sygnał **„Bacność”** – przed „Błogosławieństwem” po słowach **„A teraz udzielę błogosławieństwa”**. Sygnał **„Spocznij”** – po słowach **„Idźcie ofiara spełniona”**.

Jeżeli we Mszy świętej uczestniczy poczet sztandarowy (poczty), po słowach: **„Idźcie ofiara spełniona”** – trębacz gra **„Hasło Wojska Polskiego”**, a po wyjściu pocztu (pocztów) sygnał **„Spocznij”**.

W obrządku prawosławnym:

a) Msza polowa

- uczestniczą: kompania honorowa z pocztem sztandarowym, orkiestra oraz funkcjonariusze do posług religijnych.

Miejsce ustawienia kompanii honorowej – na wprost ołtarza. Poczet sztandarowy zajmuje miejsce po lewej stronie ołtarza (patrząc od strony ołtarza).

Poczet sztandarowy opuszcza szyk kompanii honorowej po odegraniu **„Hasła Wojska Polskiego”**. Wszystkie czynności wykonuje się zanim celebrans zajmie miejsce przy ołtarzu. Kompania honorowa przyjmuje postawę zasadniczą (po - swobodną), a sztandarowy salutuje sztandarem w następujących momentach Mszy polowej:

- po wejściu celebransa na Katedrę do chwili jego powrotu od ołtarza na Katedrę,
- po wejściu diakona psalmisty z Ewangelią, tzw. „małe wejście”, do chwili udzielenia przez celebransa błogosławieństwa wiernym,
- podczas wyjścia z Ewangelią do czytania do chwili udzielenia błogosławieństwa wiernym,
- podczas wyjścia z wotami, tzw. „dużego wejścia”, do chwili błogosławieństwa,

- podczas kanonu eucharystycznego do chwili zakończenia modlitwy.

Po zakończeniu Mszy poczet sztandarowy po odegraniu **„Hasła Wojska Polskiego”** maszeruje do szyku kompanii honorowej. Celebrans po zakończeniu Mszy podchodzi do kompanii honorowej i oddaje honor sztandarowi, po czym kompania honorowa udaje się do miejsca zakwaterowania.

b) Msza okolicznościowa w obiekcie sakralnym

- uczestniczą: poczet (poczty) sztandarowy, funkcjonariusze do posług religijnych.

Poczet sztandarowy jeśli to możliwe zajmuje miejsce po lewej stronie ołtarza, jak podczas Mszy polowej. Jeżeli we Mszy uczestniczy więcej pocztów sztandarowych wówczas pozostałe ustawiają się na wprost ołtarza. Poczet (poczty) zajmują miejsce w kościele przed wejściem celebransa. Zachowanie się pocztów sztandarowych, jak podczas Mszy polowej.

W liturgii prawosławnej nie używa się sygnałów granych na trąbce do wykonywania komend. Komendy podaje dowódca pocztu sztandarowego.

Po zakończeniu Mszy w obiekcie sakralnym poczet (poczty) wychodzi i ustawia się na zewnątrz przed głównym wejściem.

Celebrans, opuszczając świątynię, podchodzi do pocztu (pocztów) i żegna sztandar przez oddanie honoru. Sztandarowy salutuje sztandarem. Następnie poczet (poczty) wraca do miejsca zakwaterowania.

W obrządku ewangelicko-augsburskim

a) nabożeństwo polowe

- uczestniczą: kompania honorowa z pocztem sztandarowym, orkiestra oraz funkcjonariusze do posług religijnych.

Miejsce ustawienia kompanii honorowej – na wprost ołtarza. Po odegraniu **„Hasła Wojska Polskiego”** poczet sztandarowy opuszcza szyk kompanii i zajmuje miejsce po lewej stronie ołtarza (patrząc od ołtarza).

Kompania honorowa przyjmuje postawę zasadniczą (po - swobodną), a sztandarowy salutuje sztandarem w następujących momentach nabożeństwa:

- po zapowiedzi czytania Ewangelii,
- przy słowach ustanowienia Komunii Świętej (jeżeli jest to nabożeństwo z Komunią Świętą),
- przy błogosławieństwie końcowym.

Po zakończeniu nabożeństwa poczet sztandarowy po odegraniu **„Hasła Wojska Polskiego”** maszeruje do szyku kompanii honorowej.

b) nabożeństwo okolicznościowe w obiekcie sakralnym

- uczestniczą: poczet (poczty) sztandarowy, funkcjonariusze do posług religijnych.

Nabożeństwo takie przebiega według tego samego porządku co nabożeństwo polowe, a poczet sztandarowy i żołnierze wyznaczeni do posług religijnych wykonują te same czynności co poprzednio.

Podczas nabożeństwa w kościele nie wykonuje się sygnałów dźwiękowych do wykonywania komend (trąbki i werble). Komendy podaje dowódca pocztu sztandarowego. Po zakończeniu nabożeństwa kompania honorowa i poczet sztandarowy odmaszerowują do miejsca zakwaterowania.

3. Ślub funkcjonariusza Straży Granicznej

Kierownik jednostki organizacyjnej może zezwolić na uświetnienie uroczystości zawarcia związku małżeńskiego poprzez udział w niej w sposób zorganizowany umundurowanych funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Funkcjonariusze mogą spełniać funkcje asysty liturgicznej oraz tworzyć szpaler reprezentacyjny.

Szpaler w umundurowaniu galowym wystawia się w dwóch szeregach, zwróconych frontem do siebie po obu stronach wyjścia, przed zakończeniem uroczystości. Po ukazaniu się małżonków w wyjściu funkcjonariusze szpalera oddają honory (np. salutują, prezentują broń, wykonują „daszek” za pomocą szabel lub kordzików). Nowożeńcy przechodzą pomiędzy szeregami szpalera.

Funkcjonariusze mogą towarzyszyć nowożeńcom także podczas oddawania czci i złożenia kwiatów w miejscu pamięci narodowej o szczególnym znaczeniu dla miejscowej społeczności.

4. Uroczyste spotkania z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia

Spotkania funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej przed Świątami Wielkanocnymi i Świątami Bożego Narodzenia są okazją do złożenia okolicznościowych życzeń i pogłębienia więzów międzyludzkich. Organizuje się na kilka dni przed świętami, bądź w szczególnych przypadkach po świętach (np. spotkania z kombatanami i weteranami formacji granicznych).

W scenariuszu spotkania wielkanocnego i wieczery wigilijnej mogą występować następujące elementy:

- słowo Komendanta Głównego Straży Granicznej nawiązujące do przeżywanych uroczystości wskazujące na wymiar nie tylko rodzinny, ale także służbowy;
- okolicznościowy program słowno-artystyczny w wykonaniu np. szkoły patrolnej;
- odczytanie nadesłanych życzeń;
- życzenia kierownika jednostki organizacyjnej Straży Granicznej;
- odczytanie Ewangelii (słowo księży kapelanów różnych wyznań, pełniących posługę duszpasterską w dekanatach Straży Granicznej);
- błogosławieństwo pokarmów przez księdza kapelana;
- indywidualne składanie sobie życzeń;
- spotkanie przy świątecznym stole przygotowanym przez funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej.

ROZDZIAŁ V

CEREMONIAŁ MORSKI

Miejsce i rola ceremoniału w służbie morskiej

Związki człowieka z morzem wytworzyły w ciągu wieków ogólnie uznaną symbolikę oraz normy i zwyczaje postępowania. Pozwala to w ciągu krótkiego czasu, bez zbędnych wyjaśnień i uzgodnień, przekazać otoczeniu w sposób naturalny i prosty głęboką treść, wywołującą w zależności od rangi wydarzenia odpowiednio duży ładunek przeżyć emocjonalnych o trwałym skutku wychowawczym.

1. Znaki Straży Granicznej

1.1 Bandera i flaga Straży Granicznej

Jednostki pływające Straży Granicznej noszą banderę i flagę Straży Granicznej.

Na jednostkach pływających Straży Granicznej podczas postoju w porcie i na kotwicy banderę podnosi się na flagstoku rufowym, a podczas ruchu – na gaflu masztu.

Podczas postoju jednostki pływającej Straży Granicznej w porcie i na kotwicy banderę podnosi się o godz. 8.00, a opuszcza o zachodzie słońca. W czasie postoju na kotwicy bandera może być podniesiona przed godz. 8.00 i po zachodzie słońca, na czas oddania ukłonu.

Do codziennego podniesienia bandery przeprowadza się zbiórkę na pokładzie jednostki pływającej Straży Granicznej. Zbiórki nie zarządza się podczas wykonywania prac pokładowych i alarmowych, przygotowania jednostki pływającej do wyjścia w morze, a także w dni sprzątanias generalnego. W tych przypadkach banderę podnosi służba dyżurna, bez udziału całej załogi.

W porcie zagranicznym banderę podnosi się równocześnie z podniesieniem bandery na jednostkach danego państwa, a jeżeli ich brak – o godzinie 8.00 czasu miejscowego.

Na jachtach jednomasztowych banderę podnosi się na drzewcu (flagstoku) rufowym, a na dwumasztowych – na tylnym maszcie.

Jednostka pływająca Straży Granicznej w ruchu ma zawsze podniesioną banderę bez względu na porę doby.

Flagę Straży Granicznej podnoszą jednostki pływające wykonujące zadania w ochronie granicy państwowej. W czasie od świtu do zmierzchu flagę Straży Granicznej podnosi się na prawym noku rei, a w przypadku jej braku – na topie masztu.

Podczas postoju jednostki pływającej Straży Granicznej w porcie w czasie od zmierzchu do świtu zamiast flagi Straży Granicznej zapala się dwa zielone światła. Podczas pobytu w morzu – zielonych światła używa się tylko podczas zatrzymywania innej jednostki.

Na jednostkach pływających Straży Granicznej o długości powyżej 12 m, w dni robocze, 10 minut przed podniesieniem bandery zarządza się zbiórkę załogi na pokładzie, podczas której osoby funkcyjne dokonują przeglądu załogi. Na sygnał z jednostki dyżurnej sternik-sygnalista podnosi „do połowy” na prawym noku rei flagę „Kodu i odpowiedzi” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego oraz ogłasza głosem „**Pięć przed**”. Na polecenie zastępcy dowódcy jednostki pływającej podoficer dyżurny powiadamia dowódcę o gotowości załogi do podniesienia bandery. Podoficer dyżurny jednostki pływającej Straży Granicznej oraz dwóch wachtowych z nowo wstępującej służby zajmują miejsca przy drzewcu rufowym. Po przybyciu dowódcy jednostki pływającej na miejsce zbiórki, zastępca dowódcy podaje komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**NA PRAWO - PATRZ**” i składa dowódcy meldunek, np.: „**Panie kapitanie, melduję załogę SG-311 na zbiórce do podniesienia bandery**”. Po przyjęciu meldunku dowódca jednostki wita się z załogą. Na sygnał z jednostki dyżurnej sternik-sygnalista podnosi flagę Międzynarodowego Kodu Sygnałowego – „do miejsca” i ogłasza: „**Minuta przed**”, a na sygnał „**Czas upłynął**” zrywa flagę Międzynarodowego Kodu Sygnałowego oraz podaje głosem „**Czas upłynął**”. Na ten sygnał dowódca jednostki pływającej wydaje głosem komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na – BANDERĘ**”, po których podają komendy - zastępca dowódcy gwizdkiem oficerskim: np. „**BACZNOŚĆ**”, „**Na prawą (lewą) - BURTE**”, a podoficer dyżurny głosem: „**Bandere - PODNIEŚĆ**”. Wyznaczeni funkcjonariusze stojący po obu stronach drzewca powoli

i miarowo podnoszą banderę, a podoficer dyżurny stojąc na środku rufy jednostki, frontem do bandery, oddaje świst trapowy. Ceremonii podniesienia bandery towarzyszy bicie w dzwon okrętowy, na którym wachtowy wybija tzw. 4 „szklanki”.

W dni wolne od pracy na pięć minut przed podniesieniem bandery służba dyżurna (wachtowa) ustawia się przy flagsztoku rufowym. Po sygnale „**Czas upłynął**” podoficer dyżurny jednostki wydaje komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na - BANDERĘ**”, „**Bandere - PODNIEŚĆ**” i oddaje świst trapowy. Wachtowy podnosi banderę. Po podniesieniu bandery podoficer dyżurny podaje komendę: „**SPOCZNIJ**”. W tych dniach ceremonii nie towarzyszy bicie w dzwon.

Codziennie, na pięć minut przed ceremonią opuszczenia bandery, na sygnał jednostki dyżurnej, sternik-sygnalista wachtowy podnosi „do połowy” na prawym noku rei flagę „Kodu i odpowiedzi” według Międzynarodowego Kodu Sygnałowego oraz ogłasza głosem „**Pięć przed**”. Podoficer dyżurny jednostki oraz dwóch funkcjonariuszy wachtowych udają się na rufę w celu przygotowania bandery do opuszczenia. Na sygnał z jednostki dyżurnej sternik-sygnalista podnosi flagę Międzynarodowego Kodu Sygnałowego „do miejsca” i ogłasza: „**Minuta przed**”, a na sygnał „**Czas upłynął**” zrywa flagę Międzynarodowego Kodu Sygnałowego oraz podaje głosem „**Czas upłynął**”. Na ten sygnał podoficer dyżurny jednostki podaje komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na - BANDERĘ**”, a następnie „**Bandere - OPUŚĆ**”. Funkcjonariusze wolno i miarowo opuszczają banderę. Podoficer dyżurny jednostki oddaje świst trapowy gwizdkiem bosmańskim. Z momentem opuszczenia bandery zapala się światła postojowe lub kotwiczne. Złożoną banderę przechowuje się w pomieszczeniu podoficera dyżurnego jednostki pływającej Straży Granicznej.

W portach polskich nie zarządza się zbiórki załogi do opuszczenia bandery. W portach zagranicznych przy opuszczaniu bandery stosuje się taki sam ceremoniał, jak przy jej podnoszeniu.

1.2 Przeniesienie bandery

Przeniesienie bandery z flagsztoka rufowego na gafel następuje w momencie zrzucenia ostatniej cumy lub „puszczenia” kotwicy, a z gafła na flagsztek rufowy - w momencie założenia oka pierwszej cumy na poler, beczkę lub dotknięcia kotwicą dna. Na komendę dowódcy jednostki pływającej (zastępcy dowódcy): „**Bandere - PRZENIEŚĆ**” wyznaczony funkcjonariusz opuszcza (podnosi) banderę podniesioną na flagsztoku rufowym, a sternik - sygnalista podnosi (opuszcza) banderę na gafłu. Opuszczenie i podniesienie bandery odbywa się jednocześnie.

1.3 Bandera w czasie żałoby

W czasie żałoby banderę podnosi się do połowy flagsztoku (gafła). W takim wypadku podczas podniesienia bandery powinna ona być najpierw podniesiona „do miejsca”, a następnie opuszczona do połowy. Podczas opuszczania bandery powinna ona być najpierw podniesiona „**Do miejsca**”, a następnie opuszczona całkowicie.

1.4 Flaga państwowa

Z chwilą przybycia na jednostkę pływającą Straży Granicznej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, na głównym maszcie podnosi się flagę państwową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej. Gdy na tę samą jednostkę przybywa również głowa obcego państwa, wówczas flagę narodową tego państwa podnosi się obok flagi państwowej, z prawej strony.

Z momentem wejścia na wody terytorialne obcego państwa podnosi się na prawym noku masztu flagę państwową danego państwa. Nosi się ją do chwili opuszczenia wód terytorialnych (wewnętrznych) tego państwa.

1.5 Wielka gala banderowa

Jednostki pływające Straży Granicznej mogą podnosić wielką galę banderową. Podnosi się ją z okazji przybycia na jednostkę pływającą Straży Granicznej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, z okazji świąt narodowych i Święta Straży Granicznej, na rozkaz przełożonego, a także po przybyciu jednostki pływającej Straży Granicznej do portu lub na kotwiczowisko, gdzie znajdują się inne jednostki pływające z podniesioną galą banderową oraz jeżeli względy kurtuazyjne i służbowe tego wymagają.

Przy wielkiej gali banderowej na jednostce pływającej Straży Granicznej podnosi się: banderę na flagsztoku rufowym, flagę Straży Granicznej na prawym noku rei oraz zestaw flag Międzynarodowego Kodu Sygnałowego, rozpięty od podstawy flagsztoka dziobowego, poprzez szczyt masztu, poniżej flagi Straży Granicznej do podstawy flagsztoka rufowego.

Zestaw flag sygnałowych tworzą flagi Międzynarodowego Kodu Sygnałowego spięte ze sobą w następującej kolejności: A, B, 1, C, D, 2, E, F, 3, G, H, 4, I, J, 5, K, L, 6, M, N, 7, O, P, 8, Q, R, 9, S, T, 0, U, V, pierwsza zastępcza, W, X, druga zastępcza, Y, Z, trzecia zastępcza, A, B, 1, ...

Przy podnoszeniu wielkiej gali banderowej na maszcie nie podnosi się flagi Straży Granicznej, jeżeli została podniesiona flaga państwowa. Przy podniesionej wielkiej gali banderowej nie opuszcza się bandery na znak żałoby. W takiej sytuacji żałobę odkłada się do dnia następnego.

Jeżeli wielką galę banderową podnosi się z okazji pobytu na jednostce pływającej Straży Granicznej głowy obcego państwa – to flagę narodową tego państwa podnosi się obok flagi Straży Granicznej, z prawej strony. Jeżeli na takiej jednostce została podniesiona flaga państwowa – to flagę narodową danego państwa podnosi się obok flagi państwowej, z prawej strony.

Wielką galę banderową podnosi się i opuszcza równocześnie z podniesieniem i opuszczeniem bandery, jeżeli ze względu na warunki atmosferyczne lub inne okoliczności nie zajdzie potrzeba opuszczenia jej wcześniej, a także na 15 minut przed planowanym czasem odcumowania lub odkotwiczenia.

Po zacumowaniu lub zakotwiczeniu, wielką galę banderową podnosi się w momencie przenoszenia bandery z gafła na flagsztek rufowy.

2. Oddawanie honorów w morzu i w porcie

2.1 Zasady oddawania honorów

Jednostki pływające Straży Granicznej w ruchu oddają honory w czasie od wschodu do zachodu słońca, a na postoju od podniesienia do opuszczenia bandery. Oddawanie honorów obowiązuje przy każdym mijaniu (wyprzedzaniu) jednostki pływającej Straży Granicznej, jednostek pływających służb granicznych innych państw, okrętów Marynarki Wojennej Rzeczypospolitej Polskiej lub obcych w odległości mniejszej niż 556 m (3 kable), a także fortu lub innego miejsca na brzegu, jeżeli przepisy miejscowe to nakazują.

Honory oddaje się na komendę: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na prawą (lewą) BURTE**”, podaną za pomocą gwizdka

oficerskiego, gdy dziobowa stewa salutującej jednostki pływającej zrówna się z dziobową (rufową) stewą jednostki pływającej salutowanej.

Na komendę: **„BACZNOŚĆ”**, **„Na prawą (lewą) BURTE”**, wszystkie osoby znajdujące się na pokładzie frontują w wyznaczonym kierunku i przyjmują postawę zasadniczą, a oficerowie salutują, do chwili podania komendy **„SPOCZNIJ”**. Od oddawania honorów zwolnione są te osoby, którym zajęcia służbowe na to nie zezwalają.

Komendy do oddawania honorów gwizdkiem podczas postoju w porcie podaje się także, gdy przelazony przechodzi bądź przejeżdża w pobliżu jednostki pływającej Straży Granicznej łodzią (motorówką), a także wtedy, gdy wchodzi na jednostkę pływającą lub schodzi z niej.

Przy wejściu oficerów starszych na jednostkę pływającą Straży Granicznej i zejściu z niej oficer dyżurny podaje komendę: **„BACZNOŚĆ”**.

Jednostki pływające Straży Granicznej pozostające w alarmie granicznym lub manewrowym, w czasie ćwiczeń, a także jednostki, na których wykonuje się prace pokładowe – honorów nie oddają.

Honory gwizdkiem oficerskim oddaje się tylko w ciągu dnia, od podniesienia bandery do zachodu słońca. Honory te przysługują dowódcy jednostki pływającej i jego przełożonym przy ich pierwszym przybyciu na jednostkę i ostatnim zejściu z niej. Jeżeli jednostki pływające stoją burta w burtę, to honory oddaje się tylko z jednostki zewnętrznej.

Sygnaly gwizdkiem oficerskim do oddania honorów wykonują oficerowie wachtowi i dyżurni.

2.2 Oddawanie honorów przez jednostki pływające Straży Granicznej

Jednostka pływająca Straży Granicznej, na której jest podniesiona flaga państwowa, nie oddaje pierwsza honorów żadnej jednostce pływającej (okrętowi wojennemu). Wyjątek stanowi spotkanie jednostki pływającej Straży Granicznej ze znakiem głowy państwa obcego na jego wodach terytorialnych.

W codziennym pozdrowianiu się na morzu jako pierwsza honor oddaje jednostka mniejsza. Jednostki pływające Straży Granicznej jednakowej wielkości oddają honory w zależności od starszeństwa ich dowódców.

2.3 Parada burtowa

W paradzie morskiej na postoju, a także w innych sytuacjach, dla uhonorowania przedstawicieli najwyższych władz państwowych, których wejście na jednostkę pływającą Straży Granicznej nie jest przewidziane, ustawia się załogę jednostki pływającej w paradzie burtowej. Po komendzie zastępcy dowódcy jednostki pływającej **„ZBIÓRKA DO PARADY BURTOWEJ”** załoga jednostki ustawia się na pokładzie wzdłuż burty zwróconej w stronę przejeżdżającej osoby oficjalnej. Funkcjonariusze ustawiają się według wzrostu wzdłuż głównego pokładu od dziobu do rufy. Burtę obstawia się w taki sposób, aby nie było luk. Funkcjonariusze stoją w postawie marynarskiej – w rozkroku z rękami założonymi do tyłu. Dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej i jego zastępca stoją na pomoście w postawie zasadniczej. Podczas grania hymnu RP i po komendach **„BACZNOŚĆ”**, **„Na prawą (lewą) BURTE”**, do momentu wydania komendy **„SPOCZNIJ”**, oficerowie salutują, a pozostali stoją w postawie marynarskiej.

Paradę burtową kończy się na komendę: **„Koniec parady burtowej, załoga - ROZEJŚĆ SIĘ”**.

2.4 Ukłon banderą

Statkom handlowym honor oddaje się przez **„Ukłon banderą”**. Do oddania ukłonu banderą dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej (oficer wachtowy) podaje komendę: **„Do - BANDERY”**, sternik-sygnalista wachtowy podchodzi do bandery i klaruje flaglinkę. Po opuszczeniu bandery przez statek handlowy, dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej (oficer wachtowy) podaje komendę: **„ODSALUTOWAĆ”**. Sternik-sygnalista wachtowy opuszcza banderę do połowy flagsztoka lub gafla i natychmiast podnosi ją **„Do miejsca”**.

W czasie żałoby, gdy jednostka ma opuszczoną banderę **„Do połowy”**, dla oddania ukłonu podnosi się ją najpierw **„Do miejsca”**, następnie opuszcza do połowy na znak ukłonu, po czym podnosi się **„Do miejsca”** i ponownie opuszcza **„Do połowy”**.

2.5 Oddawanie honorów banderze

Przy wchodzeniu na jednostkę pływającą Straży Granicznej i opuszczaniu jej każda osoba oddaje honory banderze przez zwrot głowy w jej kierunku i salutowanie w momencie przekraczania burty jednostki pływającej Straży Granicznej. W czasie podnoszenia (opuszczania) bandery funkcjonariusze znajdujący się na nabrzeżu i nie będący w szyku frontują do bandery i salutują. Pododdziały przechodzące w szyku zwartym na komendę dowódcy zatrzymują się, frontują, przyjmują postawę zasadniczą, a ich dowódcy – salutują.

2.6 Przywitanie przy trapie

Jedną z form uhonorowania osób wchodzących na jednostkę pływającą Straży Granicznej oraz schodzących z niej jest przywitanie przy trapie i odprowadzenie do trapu.

Dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej wita osobiście: osoby przybywające z wizytą oficjalną, swoich przełożonych, komendantów dywizjonów, dowódców jednostek pływających Straży Granicznej posiadających wyższe stanowisko służbowe oraz swoich osobistych gości.

Zastępca dowódcy jednostki pływającej Straży Granicznej wita: dowódcę jednostki pływającej Straży Granicznej, dowódców innych jednostek pływających Straży Granicznej posiadających równorzędne lub wyższe z nim stanowisko służbowe oraz oficerów starszych stopniem.

Oficer (podoficer) dyżurny jednostki pływającej Straży Granicznej wita przy trapie i odprowadza do trapu zastępcę dowódcy jednostki i pozostałych oficerów danej jednostki starszych stopniem.

Oficerowie z jednostki pływającej Straży Granicznej witają przy trapie swoich przełożonych z tytułu specjalności, a także przybywających do nich gości.

2.7 Świst trapowy

Oficerom przy wchodzeniu na jednostkę pływającą Straży Granicznej i schodzeniu z niej oddaje się świst trapowy, bez względu na porę doby. Świst trapowy przysługuje również dowódcom jednostek pływających Straży Granicznej w stopniu chorążego, lecz tylko na dowodzonych przez nich jednostkach.

W życiu codziennym świst trapowy oddaje wachtowy przy trapie, a w czasie wizyt oficjalnych – odpowiednia liczba wachtowych.

Oddaje się honory tylko tym oficerom i chorążym, którzy występują w mundurach.

Świst trapowy rozpoczyna się w chwili, gdy oficer (chorąży) wstępuje na dolną platformę trapu i kończy, gdy wstępuje na górą. Przy opuszczeniu okrętu świst trapowy

rozpoczyna się w chwili, gdy osoba uprawniona wstępuje na górną platformę, a kończy – gdy schodzi z dolnej. Jeżeli trap jest wysoki, świst dzieli się na dwie części.

Jeżeli na jednostkę pływającą Straży Granicznej wstępuje (opuszcza ją) kilka osób uprawnionych, świstem trapowym oddaje się honory tylko najstarszej z nich.

3. Opuszczanie bandery na znak żałoby

Banderę i flagę Straży Granicznej na jednostkach pływających Straży Granicznej opuszcza się na znak żałoby do połowy flagsztoka (gafla) w wypadku zgonu członka załogi oraz przełożonych od dowódcy jednostki pływającej wzwyż, a ponadto za granicą – w przypadku zgonu głowy państwa wizytowanego lub miejscowego przedstawiciela dyplomatycznego RP. W razie śmierci przedstawiciela konsularnego RP banderę opuszcza się na znak żałoby wtedy, gdy jego siedziba urzędowa znajduje się w porcie postoju jednostki pływającej Straży Granicznej.

W okresie obowiązywania żałoby na jednostce pływającej Straży Granicznej nie używa się gwizdka oficerskiego.

4. Zwyczaje i tradycje okrętowe

4.1 Czas okrętowy

W czasie pływania z dala od własnych baz na jednostce pływającej Straży Granicznej obowiązuje czas strefowy. Na morzu pełnym zmiana czasu strefowego następuje w chwili przekroczenia odpowiedniego południka, np. 007,5°, 022,5° długości geograficznej wschodniej. Podczas postoju jednostki pływającej w portach oraz na wodach terytorialnych i wewnętrznych obowiązuje czas miejscowy.

Każdą pełną godzinę na jednostce pływającej wybija się dzwonem okrętowym przez podwójne uderzenie (tzw. „szklanka”). Każde pół godziny wybija się pojedynczym uderzeniem („pół szklanki”).

Czas wybija się zgodnie z wachtami czterogodzinnymi od jednego pojedynczego uderzenia (na przykład o godz. 8.30) do czterech podwójnych uderzeń (na przykład o godz. 12.00).

Na jednostkach pływających Straży Granicznej stojących w porcie lub na kotwicy wybija się czas dzwonem okrętowym. Każde pojedyncze uderzenie, tzw. „szklanka”, oznacza pół godziny, a podwójne – pełną godzinę.

Czas wybija się w okresach czterogodzinnych, licząc od północy. Wybicie każdego okresu rozpoczyna się pojedynczym uderzeniem w dzwon, np. o godz. 8.30, a kończy czterema podwójnymi uderzeniami, np. o godz. 12.00.

4.2 Kolejność przekraczania burty jednostki pływającej Straży Granicznej

Z nabrzeża, łodzi na pokład jednostki pływającej Straży Granicznej pierwsza wchodzi osoba najwyższa stanowiskiem lub najstarsza stopniem, a następnie pozostałe osoby – kolejno według starszeństwa. Zasada ta obowiązuje również przy schodzeniu z jednostki pływającej, a także przy przechodzeniu na jednostkę pływającą Straży Granicznej stojącą burta w burtę z inną jednostką.

Przy zejściu z jednostki pływającej Straży Granicznej na łódź pierwsi schodzą najmłodsi, a najstarsi stanowiskiem (stopniem) – ostatni.

4.3 Kolejność wsiadania do motorówki przewozowej

Podczas zajmowania miejsc w motorówkach przewozowych odchodzących od nabrzeża w oznaczonym czasie nie obowiązuje kolejność przy wsiadaniu, natomiast po zacumowaniu jako pierwsza wsiada osoba najstarsza

stanowiskiem (stopniem), a następnie pozostałe osoby, według starszeństwa.

4.4 Pożegnanie i przywitanie jednostek pływających Straży Granicznej

Do dobrych zwyczajów należy pożegnanie jednostek pływających Straży Granicznej wychodzących w morze oraz ich przywitane po powrocie z morza przez przedstawicieli komendy dywizjonu. Jednostki pływające Straży Granicznej udające się z wizytą do portu zagranicznego są żegnane oraz witane w kraju przez wyższych przełożonych.

4.5 Przekazanie dowodzenia jednostką pływającą Straży Granicznej

Zdanie i objęcie stanowiska dowódcy jednostki pływającej Straży Granicznej odbywa się podczas uroczystej zbiórki załogi. Na miejsce zbiórki przybywa komendant dywizjonu wraz z dowódcą obejmującym stanowisko. Dowódca zdający obowiązki podaje komendy, np.: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na prawo - PATRZ**” i składa meldunek, np.: „**Panie Komandorze, melduję załogę na uroczystej zbiórce z okazji zdania i objęcia stanowiska dowódcy jednostki pływającej Straży Granicznej**”.

Komendant dywizjonu zajmuje miejsce przed środkiem szyku i wita się z załogą. Po przywitaniu, zdający stanowisko podaje komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**SPOCZNIJ**” i zajmuje miejsce po prawej stronie komendanta dywizjonu, a obejmujący po lewej – obaj w odstępnie jednego kroku.

Zdający stanowisko podaje komendę: „**BACZNOŚĆ**”, po której komendant dywizjonu informuje załogę o zmianie dowódcy jednostki pływającej. Przełożony przedstawia nowego dowódcę oraz podaje podstawę wyznaczenia go na stanowisko, np.: „**Rozkazem Komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej wasz dowódca, kpt. Kowalski, został przeniesiony na inne stanowisko służbowe. Na dowódcę SG-111 został wyznaczony por. Wróbelki**”.

Nowy dowódca podaje komendę: „**Załoga, na moją komendę – SPOCZNIJ**”. Komendant dywizjonu składa podziękowanie zdającemu stanowisko oraz informuje załogę o przebiegu służby nowego dowódcy. Zdający dziękuje załodze za wspólną służbę, a obejmujący wita ją w krótkim wystąpieniu.

Ceremonię zdania i objęcia stanowiska kończy wykonanie pamiątkowej fotografii.

5. Chrzest i pierwsze podniesienie bandery

W ceremonii chrztu i pierwszego podniesienia bandery na jednostce pływającej Straży Granicznej wcielanej do służby w Morskim Oddziale Straży Granicznej biorą udział jednostki pływające SG stojące w danym porcie (basenie), wydzielone pododdziały, przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendy Głównej Straży Granicznej, goście honorowi i zaproszeni przedstawiciele terenowych organów władzy i administracji państwowej, matka chrzestna jednostki pływającej (przywilej chrztu jednostki pływającej przysługuje kobietom), delegacja stoczniovców.

Jednostka pływająca Straży Granicznej cumuje przy nabrzeżu prawą burtą. Goście honorowi i zaproszeni goście zajmują wyznaczone miejsca. Załoga jednostki, na której odbywa się ceremonia, a także załogi wszystkich jednostek pływających Straży Granicznej biorących udział w uroczystości stają na zbiórkach na rufie lub dziobie – w zależności od konstrukcji jednostki. Pododdziały uczestniczące w uroczystości stoją w grupowaniu rozwiniętym, frontem do jednostki pływającej, ustawione w kolejności:

orkiestra, oficerowie asystujący z banderą i flagą Straży Granicznej, kompania honorowa, pododdział kadry, pododdziały funkcjonariuszy.

Dowódcą uroczystości jest komendant dywizjonu, w skład którego została wcielona nowa jednostka.

Z chwilą przybycia przełożonego wyższego szczebla, który ma wręczyć banderę i flagę Straży Granicznej, dowódca uroczystości podaje komendy: „**Na jednostkach - BACZNOŚĆ**”. Po tej komendzie na jednostkach pływających Straży Granicznej zastępcy dowódców gwizdkiem oficerskim podają komendy: „**BACZNOŚĆ**”, „**Na prawą (lewą) - BURTE**”. Załoga przyjmuje postawę zasadniczą, a oficerowie salutują. Po wykonaniu tej komendy na jednostkach pływających – dowódca uroczystości podaje komendy dla pododdziałów stojących na nabrzeżu: „**Pododdziały - „BACZNOŚĆ**”, „**Na prawo - PATRZ**”, podchodzi do przełożonego i składa meldunek np.: „**Panie Komandorze, Komendant Kaszubskiego Dywizjonu Straży Granicznej kmdr Kowalski, melduje gotowość jednostek pływających i pododdziałów do uroczystości poświęcenia, nadania imienia i pierwszego podniesienia bandery na jednostce pływającej SG-313**”.

W czasie zbliżania się przełożonego do przyjęcia meldunku i podczas przeglądu pododdziałów orkiestra gra marsza powitalnego, przerywając grę tylko na moment przyjęcia meldunku i powitania.

Przełożony po przyjęciu meldunku i przeglądzie pododdziałów wita się z pododdziałami słowami: „**CZOLEM FUNKCJONARIUSZE**”. Pododdziały odpowiadają: „**CZOLEM PANIE KOMANDORZE**”.

Po powitaniu dowódca uroczystości odprowadza przełożonego do miejsca pobytu gości honorowych, po czym wydaje komendy: „**Na jednostkach - SPOCNIJ**”, a następnie: „**Pododdziały - BACZNOŚĆ**”, „**Pododdziały - SPOCNIJ**”.

W tym czasie przełożony wita się z zaproszonymi gośćmi. Po zakończeniu powitania kolejno następują czynności, jak podczas uroczystego apelu. Po podniesieniu flagi państwowej dowódca uroczystości rozkazuje przyjąć postawę swobodną, po czym Komendant Morskiego Oddziału Straży Granicznej (lub dowódca uroczystości) zwraca się do kapelana o dokonanie aktu poświęcenia jednostki pływającej. Poświęcenie jednostki pływającej odbywa się wg oddzielnego ceremoniału.

Po dokonaniu aktu poświęcenia, Komendant Morskiego Oddziału Straży Granicznej zwraca się do matki chrzestnej: „**Proszę matkę chrzestną, Panią ....., o dokonanie aktu nadania imienia jednostce pływającej SG-313**”. Matka chrzestna podchodzi do jednostki pływającej w towarzystwie wyznaczonego oficera. Stojąc przy burcie jednostki, wypowiada formułę: „**Płyn po morzach i oceanach, sław imię Straży Granicznej, straż morskiej granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Nadaję ci imię Strażnik - 3**”, po czym rozbija butelkę szampana o kadłub jednostki (jeżeli właściwości konstrukcyjne uniemożliwiają rozbicie butelki szampana o jej kadłub, symbolicznego chrztu dokonuje się poprzez oblanie jej burty szampanem). Po zakończeniu ceremonii matka chrzestna zostaje odprowadzona przez oficera na trybunę.

Po dokonaniu aktu chrztu jednostki, wyznaczony oficer odczytuje decyzję Komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej o wcieleniu jednostki pływającej do służby. W trakcie odczytywania decyzji dowódca uroczystości podaje odpowiednie komendy, a trębacze grają sygnał „**Słuchajcie Wszyscy**”.

Po odczytaniu decyzji o wcieleniu jednostki do służby, dokonuje się aktu poświęcenia bandery i flagi Straży Granicznej. Dowódca uroczystości podaje komendę: „**Poczet banderowy do poświęcenia bandery i flagi Straży Granicznej - WYSTĄP**”. Poczet banderowy zajmuje wyznaczone miejsce, np. przy trybunie, a kapelan dokonuje aktu poświęcenia wg oddzielnego ceremoniału.

Po dokonaniu poświęcenia bandery i flagi Straży Granicznej, dowódca uroczystości podaje komendy: „**Na jednostkach - BACZNOŚĆ**”, „**Pododdziały - BACZNOŚĆ**”, „**Na prawo - PATRZ**”, „**Dowódca i zastępca dowódcy jednostki pływającej SG-313 po banderę i flagę Straży Granicznej - MARSZ**”.

Po tej komendzie dowódca i zastępca dowódcy schodzą z jednostki pływającej Straży Granicznej i udają się do wyznaczonego miejsca. Równocześnie poczet banderowy występuje z szyku, maszeruje w kierunku przełożonego wyższego szczebla i zatrzymuje się trzy kroki przed nim. W tym czasie na jednostkach pływających Straży Granicznej podnosi się na prawym noku rei flagę „**kodu i odpowiedzi**” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego do położenia „**pięć przed**”. Przełożony bierze od funkcjonariusza banderowego złożoną banderę i przekazuje ją dowódcy jednostki pływającej Straży Granicznej, mówiąc: „**Wręczam Panu Kapitanowi banderę dla SG-313. Niech jednostka nosi ją z honorem, a załoga służy jej wiernie**”. Dowódca jednostki pływającej, przyjmując banderę, odpowiada: „**KU CHWALE OJCZYZNY**”. Wręczając flagę Straży Granicznej zastępcy dowódcy jednostki, przełożony mówi: „**Wręczam Panu chorążemu flagę Straży Granicznej dla SG-313 w przekonaniu, że Pana jednostka będzie stale gotowa do ochrony morskiej granicy państwowej**”. Zastępca dowódcy jednostki pływającej, przyjmując flagę Straży Granicznej, odpowiada: „**KU CHWALE OJCZYZNY**”.

Dowódca uroczystości podaje komendę: „**Dowódca i zastępca dowódcy jednostki pływającej, na jednostkę - MARSZ**”. Dowódca i zastępca dowódcy jednostki pływającej Straży Granicznej, niosąc banderę i flagę Straży Granicznej maszerują w kierunku pocztu sztandarowego, oddają honory sztandarowi przez zatrzymanie się i przyjęcie postawy zasadniczej, po czym przechodzą przed frontem pododdziałów i wchodzi na jednostkę pływającą. Po wejściu na jednostkę pływającą dowódcy i jego zastępcy, dowódca uroczystości podaje komendy: „**Na jednostkach - SPOCNIJ**”, „**Pododdziały - BACZNOŚĆ**”, „**Pododdziały - SPOCNIJ**”. Po tej komendzie poczet banderowy wstępuje samodzielnie na swoje miejsce.

Po wejściu na jednostkę pływającą dowódca mocuje banderę do flaglinek na flagstoku rufowym, natomiast zastępca mocuje flagę Straży Granicznej do flaglinek na prawym noku rei. W tym czasie na jednostkach podnosi się flagę „**kodu i odpowiedzi**” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego do położenia „**Minuta przed**”. Po upływie minuty dowódca uroczystości podaje komendy: „**Na jednostkach - BACZNOŚĆ**”, „**Pododdziały - BACZNOŚĆ**”, „**Na - BANDERĘ**”, „**Bandere, flagę Straży Granicznej na Strażniku - 3 oraz wielką gałę banderową - PODNIEŚĆ**”.

Po tej komendzie na jednostkach pływających Straży Granicznej zrywa się flagę „**kodu i odpowiedzi**” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego do położenia – „**czas upłynął**”. Dowódca podnosi banderę na flagstoku rufowym, a zastępca dowódcy flagę Straży Granicznej na prawym noku rei, a orkiestra gra hymn państwowy. Równocześnie na wszystkich jednostkach pływających Straży Granicznej podnosi się wielką gałę banderową.

Po podniesieniu bandery, flagi Straży Granicznej i wielkiej gali banderowej dowódca uroczystości wydaje komendy: **„Na jednostkach pływających - SPOCZNIJ”**, **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały - SPOCZNIJ”**.

Przełożony wygłasza okolicznościowe przemówienie, po nim występują przedstawiciele gości honorowych.

Po zakończeniu przemówień odbywa się defilada pododdziałów, po której pododdziały odmaszerowują do rejonów zakwaterowania, a przełożony z zaproszonymi gośćmi udaje się na jednostkę pływającą Straży Granicznej celem jej zwiedzenia.

6. Ostatnie opuszczenie bandery

Na jednostce pływającej Straży Granicznej, która ma zostać wycofana ze służby w Morskim Oddziale Straży Granicznej, opuszcza się banderę po raz ostatni.

W ostatnim opuszczeniu bandery biorą udział jednostki pływające Straży Granicznej stojące w danym porcie (basenie), wydzielone pododdziały, przedstawiciele Komendy Głównej Straży Granicznej, przedstawiciele terenowych organów władzy i administracji państwowej. Na uroczystość zaprasza się również matkę chrzestną jednostki pływającej oraz wszystkich poprzednich dowódców danej jednostki pływającej.

Jednostka pływająca Straży Granicznej cumuje przy nabrzeżu prawą burtą. Załoga jednostki, na której odbywa się ceremonia, a także załogi wszystkich jednostek pływających Straży Granicznej biorących udział w uroczystości stają na zbiórkach na rufie. Pododdziały uczestniczące w uroczystości stoją w ugrupowaniu rozwiniętym, frontem do jednostki pływającej, ustawione w kolejności: orkiestra, poczet banderowy bez bandery, kompania honorowa, pododdział kadry, miejsce dla załogi jednostki pływającej, pododdziały funkcjonariuszy. Na lewym skrzydle szyku pododdziałów ustawia się samochód, którym bandera ma być odwieziona do Komendy Morskiego Oddziału Straży Granicznej.

Dowódcą uroczystości jest komendant dywizjonu, w skład którego wchodzi jednostka, na której po raz ostatni odbywa się ceremonia opuszczenia bandery.

Z chwilą przybycia przełożonego wyższego szczebla, dowódca uroczystości podaje komendy: **„Na jednostkach – BACZNOŚĆ”**. Po tej komendzie na jednostkach pływających zastępcy dowódców gwizdkiem oficerskim podają komendy: **„BACZNOŚĆ”**, **„Na prawą (lewą) - BURTE”**. Załoga przyjmuje postawę zasadniczą, a oficerowie salutują. Po wykonaniu komendy na jednostkach pływających dowódca uroczystości podaje komendy dla pododdziałów stojących na nabrzeżu: **„Pododdziały – BACZNOŚĆ”**, **„Na prawo – PATRZ”** i składa meldunek np.: **„Panie Komandorze, komendant dywizjonu, kmdr por. Kowalski, melduje gotowość jednostek pływających pododdziałów do uroczystości ostatniego spuszczenia bandery na SG -313”**.

W czasie zbliżania się przełożonego do przyjęcia meldunku i podczas przeglądu pododdziałów orkiestra gra marsza powitalnego, przerywając grę tylko na moment przyjęcia meldunku i powitania.

Po powitaniu dowódca uroczystości odprowadza przełożonego do miejsca pobytu gości honorowych, po czym wydaje komendę: **„Na jednostkach pływających - SPOCZNIJ”**, a następnie podaje komendy: **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały - SPOCZNIJ”**. W tym czasie przełożony wita się z gośćmi honorowymi.

Po przywitaniu na jednostce pływającej Straży Granicznej sygnalista wachtowy podnosi na noku rei

flagę „kodu i odpowiedzi” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego „do pół” i ogłasza głosem **„Pięć przed”**.

Dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej wraz z trzema asystującymi mu funkcjonariuszami podchodzi do flagszтока rufowego, przyjmuje postawę zasadniczą w gotowości do ostatniego opuszczenia bandery.

Wyznaczony oficer odczytuje decyzję o wycofaniu jednostki pływającej Straży Granicznej ze służby w Morskim Oddziale Straży Granicznej. W trakcie odczytywania decyzji dowódca uroczystości podaje odpowiednie komendy, a trębacz grają sygnal **„Słuchajcie Wszyscy”**. Po odczytaniu decyzji, sygnalista wachtowy podnosi flagę „kodu i odpowiedzi” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego „do miejsca” i ogłasza głosem **„Minuta przed”**. Po upływie minuty dowódca uroczystości wydaje komendy do oddania honorów oraz opuszczenia bandery, flagi Straży Granicznej i wielkiej gali banderowej na jednostce, na której odbywa się uroczystość oraz wielkich gal branderowych na pozostałych jednostkach pływających Straży Granicznej: **„Na jednostkach pływających - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Na - BANDERĘ”**, **„Banderę i flagę Straży Granicznej na SG-313 - OPUŚCIĆ”**. Sygnalista wachtowy zrywa flagę „kodu i odpowiedzi” wg Międzynarodowego Kodu Sygnałowego i ogłasza głosem **„Czas upłynął”**. Orkiestra gra hymn państwowy, a dowódca jednostki pływającej i jego zastępca opuszczają odpowiednio banderę i flagę Straży Granicznej, zaś wyznaczeni funkcjonariusze wielką galę banderową. Na pozostałych jednostkach pływających Straży Granicznej opuszcza się wielką galę banderową.

Z chwilą zakończenia opuszczania bandery dowódca uroczystości wydaje komendy: **„Na jednostkach pływających - SPOCZNIJ”**, **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały - SPOCZNIJ”**.

Po tej komendzie dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej wraz z asystującymi funkcjonariuszami składa banderę i staje przy trapie. Cała załoga schodzi z jednostki pływającej w kolejności od najmłodszego do najstarszego i udaje się do wyznaczonego miejsca w szyku pododdziałów.

Dowódca uroczystości wydaje komendy: **„Na jednostkach pływających - BACZNOŚĆ”**, a następnie **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały na prawo - PATRZ”**, **„Poczet banderowy, do przyjęcia bandery - MARSZ”**.

Poczet banderowy maszeruje do wyznaczonego miejsca. Dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej wraz z asystą schodzi z jednostki, podchodzi do Komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej i składa mu meldunek, np.: **„Panie Komandorze, dowódca jednostki pływającej kpt. Kwiatkowski, melduje ostatnie opuszczenie bandery na SG-313”**. Bierze banderę, a następnie flagę Straży Granicznej od asysty i przekazuje ją Komendantowi Morskiego Oddziału SG. Komendant Morskiego Oddziału Straży Granicznej przekazuje banderę oraz flagę Straży Granicznej pocztowi banderowemu. Dowódca uroczystości podaje komendę: **„Poczet banderowy, do szyku - MARSZ”**, a po jej wykonaniu: **„Na jednostkach pływających - SPOCZNIJ”**, **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały - SPOCZNIJ”**.

Dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej wraz z asystą wstępuje do szyku załogi jednostki pływającej.

Przełożony i dowódca jednostki pływającej wygłaszają okolicznościowe przemówienie.

Po przemówieniach dowódca uroczystości wydaje komendy: **„Na jednostkach pływających - BACZNOŚĆ”**, a następnie **„Pododdziały - BACZNOŚĆ”**, **„Pododdziały, na prawo - PATRZ”**, **„Poczet banderowy - ODMASZEROWAĆ”**.

Poczet banderowy występuje z szyku, maszeruje wzdłuż pododdziałów do pojazdu. W odległości trzech kroków od pojazdu dowódca pocztu podaje komendy: **„Poczet - STÓJ”**, **„Banderę - ZŁÓŻ”**. Dowódca uroczystości

podaje komendy do przyjęcia postawy swobodnej. Poczet banderowy zwija banderę, wkłada ją do pokrowca, zajmuje miejsce w pojeździe i odjeżdża.

Dowódca uroczystości po wyjeździe pocztu banderowego, wydaje stosowne komendy i składa meldunek Komendantowi Morskiego Oddziału Straży Granicznej o zakończeniu uroczystości.

Ceremonię kończy wykonanie pamiątkowej fotografii na tle okrętu.